

Påverkar gigekonomin pensionerna?

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Innehåll

Sammanfattning	i
1. Inledning	1
1.1. Bakgrund.....	1
1.2. Syfte och innehåll	2
2. Definitioner.....	2
2.1. Vad är gigekonomi?	2
2.2. Är gigare egenföretagare, egenanställda eller anställda?.....	3
3. Gigekonomin som arbetsmarknad	4
3.1. Gigekonomin växer marginellt och från låga nivåer.....	4
3.2. Gig är ofta ett komplement till annan huvudsaklig inkomst	9
3.3. Varför arbeta med gig?.....	11
3.4. Gig som instegsjobb till arbetsmarknaden	12
3.5. Gigare omfattas i lägre utsträckning av tjänstepension och andra försäkringar	14
3.6. Plattformars arbetsgivaransvar – gigekonomin i förändring ..	16
4. Hur påverkas pensionen av gig?	17
5. Slutsatser	20
6. Tips till dig som arbetar inom gigekonomin.....	22
6.1. Inte bara tjänstepension som är viktig.....	22
Bilaga 1: Enkätstudie	24
Sammanfattning	24
Metod och urval	24
Vilka gigar, varför och vart?.....	25
Inkomst och omfattning av gig	29
Pension, försäkringar och sparande	32
Referenser	35
Rapporter.....	35
Tidningsartiklar, radio & podcasts	37
Webbsidor.....	38

Sammanfattning

Gigekonomin, som kännetecknas av korta kontrakt och frilansuppdrag snarare än fasta anställningar, har under senare år ökat i betydelse. Gigekonomin pekas återkommande ut som ett kraftigt växande fenomen som snabbt förändrar spelreglerna på arbetsmarknaden. För det allmänna pensionssystemet spelar det i och för sig ingen roll hur arbetet utförs. Det som har betydelse är om inkomster beskattas och att det därmed sker avsättningar till den allmänna pensionen. Däremot kan förändrade arbetsformer ha betydelse för rätten till tjänstepension och även storleken på inkomsten och därmed storleken på pensionsavsättningarna. Denna rapport syftar till att belysa omfattningen och utvecklingen av gigekonomin för att på så vis kunna dra slutsatser om hur den kan påverka arbetstagarnas pensioner.

Rapporten visar att gigekonomin visserligen har vuxit under senare år men att det inte finns något underlag som entydigt pekar på att ökningen varit kraftig eller vuxit på bekostnad av traditionella anställningar de senaste åren. Snarare har tidigare lågkvalificerade jobb och visstidsanställningar bytts ut mot liknande jobb inom gigekonomin.

Studier inom exempelvis matleveransbranschen visar att individer ofta värderar de nya uppdragsbaserade jobben högre på grund av högre flexibilitet och bättre löner än vad de haft i tidigare lågkvalificerade icke-uppdragsbaserade arbeten. Idag uppskattas mellan 1–4 procent av den vuxna befolkningen i Sverige arbeta med gig i någon utsträckning.

Gruppen som arbetar uppdragsbaserat, de så kallade gigarna, är liksom resterande arbetsmarknad en heterogen grupp som spänner mellan enkla och lågavlönade till mer avancerade och relativt välbetalda uppdrag. De allra flesta verkar, oavsett inriktning på gig, arbeta deltid med gig eller komplettera en annan anställning med uppdrag.

Gigekonomin kan ha både positiva och negativa effekter för dels arbetstagaren i dagsläget, dels arbetstagaren som framtida pensionärer. En negativ effekt med gig är att de som redan idag har en svagare ställning på arbetsmarknaden, exempelvis utrikes födda, riskerar att hamna ännu längre från arbetsmarknaden eftersom gig, av arbetsgivare, sällan ses som en likvärdig erfarenhet som en mer traditionell anställning. Å andra sidan kan gigekonomin hjälpa arbetslösa ur arbetslöshet, vilket ger högre livsinkomster, men kan samtidigt begränsa inkomstutvecklingen, vilket kan leda till försämrade allmänna pensioner. Gigekonomin kan dock även ha viss påverkan på att tidigare svarta jobb har blivit vita, vilket är positivt för intjänande till den allmänna pensionen.

Ett problem som finns inom gigekonomin, men även inom andra tillfälliga arbetsformer är avsaknad av tjänstepension och andra försäkringar under yrkeslivet. Pensionsmyndighetens undersökning visar att gigare i lägre utsträckning sparar kontinuerligt till sin pension, 3 av 10 sparar, jämfört med övriga befolkningen, där 6 av 10 sparar. En stor del av gigarna, 6 av 10, svarar även att de inte omfattas eller inte vet om de omfattas av inkomst-

olycksfall- eller sakförsäkring under uppdragen. Resultaten pekar också på att de med högre utbildning och högre inkomster sparar till pension i högre utsträckning än andra. Arbetare inom gigeekonomin kan antas ha sämre skydd och försäkring jämfört med traditionellt arbete samt vid andra visstidsanställningar. Grupper med svag ställning på arbetsmarknaden riskerar att få ett lägre, eller fortsatt ha ett lågt, försäkringsskydd i takt med en växande gigeekonomi. Gigeekonomin är dock ännu fortsatt relativt begränsad i sin omfattning, men för den som berörs kan konsekvenserna bli stora.

Hur gigeekonomin kommer att utvecklas är svårt att sja om. Teknologisk utveckling kan leda utvecklingen av gigeekonomin åt olika håll. Minskade arbetskraftskostnader i och med gig talar för en fortsatt växande gigeekonomi. Lagstiftning av arbetsgivarnas ansvar hos plattformsföretag talar dock snarare för en minskad gigeekonomi. Flera domar i Europa, även i Sverige, tvingar plattformar att ta större ansvar för sina uppdragstagare och talar därmed för ökade kostnader för anställda inom gigeekonomin, vilket kan förväntas leda till problem för plattformsföretagens affärsidé. På senare tid har vissa plattformar på eget initiativ börjat erbjuda både försäkring och tjänstepension. Ökade kostnader för plattformsföretagen kan leda till ökade kostnader för en tjänst, vilket i sin tur kan sänka efterfrågan på tjänsten och därmed begränsa omfattningen av den uppdragsbaserade arbetsmarknaden. Huruvida dessa trender sammantaget leder till fler eller färre gig, fler eller färre totala antal jobb, kan vara både positivt och negativt för den enskilde. Svaret på frågan beror på om det ena eller andra jobbet leder till bättre eller sämre löner, bättre eller sämre försäkringar eller ett jobb överhuvudtaget eller inget jobb alls.

Tjänstepensionen utgör för närvarande i genomsnitt omkring en fjärdedel av den totala pensionen för en individ som förvärvsarbetat med en tjänstepension under hela det yrkesverksamma livet. För dem med högre inkomster (över 42 625 kronor per månad) kan tjänstepensionen svara för en betydligt större andel av hela pensionen. Omkring 1 av 5 av totalt antal sysselsatta saknar tjänstepension i sin anställning alternativt är egenföretagare. Dessa behöver därför spara själva för att kompensera för avsaknaden av tjänstepension och en del av dessa gör också det. För Pensionsmyndighetens del kommer det fortsatt att vara viktigt att informera gigare om pensionen. Trots att gigare inte riktigt passar in bland grupperna anställda eller egenföretagare så är behovet av information till dessa när det gäller betydelsen av eget sparande och avsaknad av tjänstepension likartad. Så länge tjänstepension inte avsätts för ett arbete, oavsett om det är inom gigeekonomin eller inte, kommer det krävas ett eget sparande till pension för att kompensera för detta för den enskilde för att inte riskera en otillräcklig pension.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Den digitala utvecklingen har lett till stora förändringar av våra samhällen. En stor del av förändringen sker, och har skett, på arbetsmarknaden. Bland annat har digitaliseringen möjliggjort för företag att via digitala plattformar, såsom websidor eller appar, på ett enkelt sätt matcha efterfrågan med utbud av en tjänst eller arbete. Det har lett till att individer i större utsträckning kan försörja sig genom att ta kortare uppdrag istället för att söka en mer traditionell anställning. Dessa korta uppdrag har kommit att kallas för *gig* och fenomenet i stort för *gigekonomi*.

Framväxten av gigekonomin har fått allt mer medialt utrymme där en vanlig uppfattning är att arbetsmarknaden i ökande omfattning utgörs av gig, vilket leder till att traditionella anställningar försvinner.¹ Förespråkare för gigekonomin menar att den gynnar företagande och arbete genom att på ett nytt sätt erbjuda individer flexibilitet och suveränitet över sitt arbete – ett sätt att förbättra villkoren i, och möjligheterna till, jobb med lägre krav på tidigare kvalifikationer eller arbetslivserfarenhet, så kallade ”enkla jobb”. Samtidigt menar gigekonomins kritiker att den enbart leder till dumpning av löner, osäkra och sämre arbetsvillkor än tidigare samt större andel oredovisade inkomster, det vill säga svartarbete.²

Denna rapport syftar till att förstå gigekonomins effekt på de svenska pensionsspararnas och pensionärernas pensioner. För att kunna svara på frågan om gigekonomin är ett för pensionerna problem av mindre, växande eller större karaktär; samt frågan hur de potentiellt medförande problemen ska tacklas, behöver omfattningen av fenomenet kartläggas. Detta görs genom att studera flera olika aspekter på kopplingen mellan arbete och pension.

En första viktig aspekt är livsinkomstens betydelse. För den allmänna pensionen spelar det ingen roll vad man arbetar med eller under vilka former. I princip det enda som spelar roll är den deklarerade livsinkomsten, under den takinkomst som försäkras i systemet, och vid vilken ålder man går i pension. För de inkomstgrundande pensionssystemen är de livslånga pensionsavsättningarna helt avgörande för den framtida pensionen och en kortare tid med gig-arbete, eller om den är en extrainkomst, har en begränsad betydelse. Det är därför relevant att undersöka om gig sker under en längre eller kortare tid och om den utgör huvudkällan till individens inkomster eller om det snarare är en extra inkomst utöver andra inkomster. En annan fråga som då blir särskilt relevant är huruvida gig eller låglönearbeten generellt, leder till låga livsinkomster eller om det snarare

¹Widman (2017), Österberg (2016), Skandia (2018).

²Se bland annat Sandberg (2018), Braunerhjelm (2018), Bergh (2019), Persson (2020).

motverkar förekomsten av låga livsinkomster genom att vara ett inkomst till ett annat mer permanent arbete.

En annan viktig aspekt är förekomsten av tjänstepensioner och tillhörande avtalade försäkringar, såsom exempelvis premiefrielseförsäkringar och arbetsskadeförsäkring. För de som haft en tjänstepension under hela det yrkesverksamma livet utgör den cirka en fjärdedel av den totala pensionen. Tjänstepensionen är således viktig att beakta eftersom gigare, liksom även egenföretagare generellt, sällan omfattas av tjänstepension om de inte själva sparar i någon form som kompenserar för tjänstepensionen. Pensionsmyndighetens budskap till gigare har hittills inte skiljt sig åt från budskapen till egenföretagare och de som saknar tjänstepension i sin anställning. Budskapet är förenklat att de som saknar tjänstepension i sin anställning bör kompensera för detta och spara själva för att få motsvarande pension som anställda med tjänstepension får.

1.2. Syfte och innehåll

Syftet med denna rapport är att beskriva de ekonomiska konsekvenserna som framväxten av gigeconomien har eller kan ha för pensionssparare och därmed i förlängningen för pensionärernas pensioner. För att kunna besvara denna fråga blir ett delmål med rapporten att beskriva, samt försöka uppskatta, omfattningen av gigeconomien. Till rapporten har därför en enkätstudie genomförts med gigare. Syftet med enkätundersökningen är att verifiera tidigare tillgängliga undersökningar om utbredningen av gigeconomien samt undersöka gigares inkomster och deras omfattning av försäkringar och pensionssparande.

Eftersom livsinkomsten är avgörande för den allmänna pensionen innehåller rapporten också en diskussion och redogörelse om låglönearbete i allmänhet samt huruvida gig leder till lägre löner, och därmed pensioner, lägre försäkringsskydd generellt eller om gig-arbete värderas annorlunda än andra typer av liknande arbeten, låglönearbeten eller enkla jobb. En annan fråga som undersöks är huruvida gigare saknar tjänstepension och hur mycket pensionen påverkas av gig utan tjänstepension eller eget sparande en kortare eller längre period. För detta ändamål innehåller rapporten typfallsberäkningar för att illustrera gig-arbetets effekt på pensionerna.

2. Definitioner

2.1. Vad är gigeekonomi?

Gigeconomien antas ibland vara antingen samma sak som, eller en del av, eller tätt sammankopplad med den så kallade delnings- och plattformseconomien. Skillnaden mellan begreppen kan dock sägas vara att plattforms- och delningseconomien utgörs av app- eller webbaserade företag som möjliggör transaktioner mellan utförare och användare medan gigeconomien snarare beskriver ett särskilt sätt att organisera arbete med hjälp av digital teknik. Denna teknik brukar i sin tur ofta tillgodoseas av

företag inom plattform- eller delningsekonomin.³ De arbeten som utförs inom gigekonomin kallas ofta för gig, men benämns ibland också som plattformarbete.

Inom gigekonomin kan uppdragen, de så kallade gigen, vara av varierande karaktär, men generellt delas in i två typer av arbete. Internationella arbetsorganisationen (ILO) delar upp gigekonomin i antingen ”crowdwork” eller ”work-on-demand” via appar eller hemsidor. Det arbete som ingår i gruppen ”crowdwork” kan ofta vara mer högkvalificerat och genomförs online och även globalt, som att exempelvis programmera, utforma en websida eller designa en logotyp till ett företag. Den andra gruppen gigare, ”work-on-demand” förknippas ofta med lågkvalificerade eller så kallade ”enkla jobb” som utförs fysiskt på plats, offline. Detta kan vara inom yrken som exempelvis städning eller transport, där det inte krävs en formell utbildning eller kompetens för att utföra uppdragen.⁴ Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) menar att de som arbetar inom gigekonomin förenklat kan delas in i två motsvarande grupper. Den första gruppen består av individer där krav ställs på kvalificerad kompetens medan den andra gruppen består av individer där det ställs låga krav på förkunskaper och kompetens.⁵ Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) identifierar även en tredje grupp inom gigekonomin, nämligen de som utför okvalificerat arbete online⁶, såsom exempelvis monotont klickarbete som så kallat ”AI-träning” eller ”Mystery Shopping”.⁷

2.2. Är gigare egenföretagare, egenanställda eller anställda?

Gemensamt för de identifierade gig-grupperna är formen för arbetet; själva gigen. Ett gig är ett uppdrag som ofta är tydligt definierat och avgränsat redan när det läggs ut via en plattform för en arbetare att ta. Ett gig är alltså ett uppdrag där gigaren vet vad hen får betalt i förhand för arbetet och ungefär hur lång tid uppdraget kommer att ta. Givet de premisserna kan gigaren acceptera uppdraget och när uppgiften är klar och avslutat betalar uppdragsgivaren arvoden till gigaren. Plattformar, såsom hemsidor och appar, kopplar alltså samman efterfrågan och utbud av tjänster där gigaren endast får betalt för beställda och utförda uppdrag på temporär och oregelbunden basis.⁸

³ Se exempelvis Palm (2019), SACO (2019), Giglab Sverige (2021)

⁴ De Stefano (2016), Adermon och Hensvik (2020)

⁵ IAF (2020).

⁶ Palm (2019).

⁷ AI-träning kan innebära att exempelvis hjälpa ett system att sortera bilder, mata in data eller översätta enskilda fraser eller ord. Mystery shopping är en vanligt förekommande metod för att utvärdera kundupplevelse i butiker eller online genom att en anonym person agerar som en kund enligt ett förutbestämt scenario och sedan rapporterar sina upplevelser.

⁸ Gigwatch (2021), Harris och Istrate (2017)

Gig kan alltså sägas vara en sysselsättnings- eller anlitandeform, inte en anställningsform. Gigaren ansluter sig till plattformen och utför uppdrag till privatpersoner eller företag som också är anslutna och efterfrågar en viss tjänst. Alla arbetsgivare har rutiner för lönerapportering även för korta timanställningar, men det gäller bara just anställda.⁹ Eftersom plattformsföretagen oftast inte anställer sina gigare (det finns undantag) utan endast förmedlar uppdrag är det upp till den som gigar att själv rapportera sin inkomst och vad som ska betalas i skatt. Hur gigaren betalar skatt på sitt uppdrag är upp till den som gigar, exempelvis som privatperson eller genom eget företag.

Ett relativt nytt fenomen på arbetsmarknaden, som ofta nämns i samband med gigarbete, är begreppet egenanställd. Det innebär i korta drag att en individ ansluter sig till ett egenanställningsföretag och då via det får ett mandat att ta uppdrag via egenanställningsföretaget. På så vis får den enskilde som har A-skattsedel möjlighet att ta arbete där det krävs att fakturera med F-skattsedel. I och med detta har egenanställningsformen bidragit till att den uppdragsbaserade arbetsmarknaden har blivit mer tillgänglig. Egenanställningsföretaget godkänner uppdraget som den anslutna vill genomföra och har därför fullt arbetsgivaransvar, ofta genom en visstidsanställning, vilket också ger den egenanställda rätt till sjuklön och andra förmåner samtidigt som egenanställningsföretaget tar hand om fakturering, redovisning och utbetalning av lön.¹⁰ Egenanställning är alltså ingen anställningsform i ordets rätta bemärkelse utan den egenanställda är anställd under gigen, men får fördelen av att vara egenföretagare i termer av autonomi och flexibilitet kring vilka uppdrag som ska tas och när.

Skillnaden mellan gig och traditionellt arbete kan således förenklat sägas vara att gig är ett temporärt arbetstillfälle och att den som utför arbetet enbart får betalt för det specifika uppdraget. Traditionell anställning definieras ofta som en tillsvidareanställning på en arbetsplats där det finns kollektivavtal. Som gigare hamnar man alltså ofta i en position mellan att vara anställd och egenföretagare. De flesta plattformsföretag fransäger sig dock arbetsgivaransvar eftersom de menar att de enbart förmedlar arbete.

3. Gigekonomin som arbetsmarknad

3.1. Gigekonomin växer marginellt och från låga nivåer

Det har gjorts flera försök till att skatta omfattningen av gigekonomin. Ett hinder för att göra en precis uppskattning över omfattning och utveckling är

⁹ Skatteverket (2016).

¹⁰ Egenanställningsföretagens branschorganisation (2021)

att gig i sig självt inte är en anställningsform. Det skapar därför problem att identifiera gruppen i data. Det finns även svårigheter med att mäta i vilken utsträckning gigare arbetar samt vilka inkomster de har eftersom vi inte har tillgång till plattformsföretagens egna data över transaktioner mellan gigare och användare. Ett vanligt förekommande sätt att istället uppskatta omfattning av gig är därför via enkätstudier.

Till denna rapport har Pensionsmyndigheten genomfört en undersökning om gigeconomins omfattning. I enkäten har en individ som gigar definierats som en person som *tar eller någon gång tagit korta, tillfälliga jobb, via en hemsida eller mobilapp*. Sammantaget svarar drygt en procent i undersökningen att de i dagsläget arbetar med gig i någon form – antingen enbart med gig eller i kombination med annat deltid- eller tillsvidarearbete. Knappt två procent uppger att de tidigare har arbetat med gig, men inte gör det längre. Det kan betyda att drygt tre procent arbetar eller har arbetat med gig i någon form.¹¹ Det motsvarar uppskattningsvis 187 000 individer inom åldersspannet 20–65 års ålder.

En liknande fråga har ställts genom en enkät i betänkandet *Ett arbetsliv i förändring – hur påverkas ansvaret för arbetsmiljön?* (SOU 2017:24). I enkäten, som gjordes 2016, svarade cirka 4,5 procent i åldrarna 16–64 år att de det senaste året försökt att få uppdrag via digitala plattformar. Drygt hälften av dessa, omkring 2 procent eller uppskattningsvis 152 000 personer, uppger att de också har utfört arbete via en sådan plattform.¹² Enkäten i utredningen bekräftar omfattningen i Pensionsmyndighetens studie och visar samtidigt på att omfattningen av gigeconomien är relativt konstant samt att det med säkerhet är svårt att konstatera en tydlig förändring av omfattningen mellan åren 2016 och 2021.

Unionen gjorde 2016 en liknande enkät som visade på betydligt högre siffror: att omkring 24 procent av individerna mellan 16–65 år hade försökt att hitta gig via en digital plattform. Omkring 12 procent uppgav också att de hade genomfört ett gig någon gång. Endast 4 procent arbetade med gig minst en gång i månaden, och fler män än kvinnor svarade att de arbetade frekvent med gig. Omkring en fjärdedel av de som svarade att de arbetar kontinuerligt uppgav att inkomsten utgör hela eller huvudsakliga delen av deras totala inkomster.¹³ En anledning till att denna skattning är väsentligt högre än de två nämnda ovan är att man i denna studie gjort en bredare definition av hela den så kallade delningsekonomin. Det betyder exempelvis att också uthyrning av bostad, via exempelvis AirBnb, klassats som ett genomfört gig, vilket skiljer sig mot den snävare definition som använts i betänkandet *SOU 2017:24* samt i Pensionsmyndighetens enkät.

Omfattningen av gigeconomien nämns även i ett antal studier och internationella jämförelser. Europeiska kommissionen har i samband med en rapport 2018 skickat ut en enkät till 14 olika medlemsländer i EU, bland

¹¹ Undersökningens resultat går att läsa i sin helhet i bilaga 2.

¹² SOU 2017:24.

¹³ Huws och Joyce (2017).

annat Sverige.¹⁴ Studien visar att i snitt 10 procent av befolkningen i de studerade länderna någon gång har arbetat med gig via en plattform. Omkring 8 procent hade gjort det minst en gång per månad det senaste året och 6 procent uppger att de spenderade mer än 10 timmar per vecka på gig eller tjänade minst 25 procent av sin totala inkomst från gig. Endast drygt 2 procent hade gig som huvudsaklig inkomstkälla, definierat som minst 50 procent av total inkomst eller mer än 20 timmar per vecka. Storbritannien är det land bland de jämförda länderna som har högst andel gigare bland befolkningen. Genomsnittet för Sverige är bland de lägsta bland de jämförda länderna, där knappt 2 procent hade gig som huvudsaklig inkomstkälla och knappt 4 procent hade gigat minst en gång i månaden det senaste året.¹⁵

En annan ansats är att försöka uppskatta gigekonomin omfattning genom att undersöka om traditionella anställningar försvinner till förmån för mer flexibla arbetsformer. Detta kan göras genom att studera andelen med så kallade atypiska anställningsformer¹⁶ som andel av den totala sysselsättningen. Detta har bland annat Arbetsmarknadsekonomiska rådet (AER) gjort i en rapport. De har uppskattat att omkring två procent av samtliga sysselsatta i Sverige arbetar som bemannings- eller egenanställda 2016, en ungefärlig fördubbling på knappt tio år, men från låga nivåer. Samtliga atypiska anställningsformer har dock sammantaget legat stabilt över tid som andel av hela den sysselsatta befolkningen. AER slår också fast att mycket data och enkäter tyder på att mängden svartarbete sjunkit de senaste åren.¹⁷ Egenanställning, där förmodligen många gigare ingår, har alltså vuxit, men snarare på bekostnad av andra atypiska anställningsformer snarare än på bekostnad av traditionella anställningar. Samtidigt har svartarbete sjunkit, vilket pekar mot att fler inkomster idag beskattas och därmed ger ökade avsättningar till den allmänna pensionen.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) konstaterar i en rapport att andelen tidsbegränsat anställda har ökat något de senaste 30 åren. Ökningen skedde dock snarare under krisåren på 1990-talet än under de senaste åren. Det finns också flera exempel på studier i andra länder som visar att plattformarbete har ökat de senaste åren i samband med ekonomisk recession eller turbulens.¹⁸ IAF konstaterar, precis som AER, att det är svårt att i tillgänglig övergripande statistik peka ut en särskild grupp eller företeelse, exempelvis gigare, och hur deras andel av arbetsmarknaden

¹⁴ Gigekonomin definierades här som: "providing services via online platforms, where you and the client are matched digitally, payment is conducted digitally via the platform and the work is location-independent, web-based" and "providing services via online platforms, where you and the client are matched digitally, and the payment is conducted digitally via the platform, but work is performed on-location".

¹⁵ Pesole m.fl. (2018)

¹⁶ Personer som har en anställning som inte täcks av kollektivavtal, arbetar svart, arbetar för flera företag eller arbetsgivare (inklusive bemanningsanställda och personer som har flera sysselsättningar) samt är företagare.

¹⁷ Calmfors mfl. (2018), s.29–34.

¹⁸ Bland annat visar en studie, Aleksynska m.fl., 2018, från Ukraina på detta samt Kässi mfl. (2021)

förändras.¹⁹ IAF är dock övertygade om att gig-fenomenet är här för att stanna och troligtvis kommer att öka i omfattning.

Ett annat sätt att giga är genom att vara en så kallad soloföretagare, det vill säga en företagare utan anställda. Antal företag utan anställda ökade kraftigt mellan 1993–2014 i Sverige, från omkring 310 000 till 850 000. Den största ökningen skedde dock långt innan delningsekonomin och app-baserade uppdragsarbeten blev ett välkänt fenomen, vilket talar för att gigeekonomin ännu inte drivit på omfattningen av denna form av företagande i Sverige.²⁰

Eftersom traditionellt arbete oftast omfattas av kollektivavtal kan ett ytterligare sätt att skapa sig en bild om utvecklingen av gigeekonomin vara att studera utvecklingen av kollektivavtalens täckningsgrad över tid. Medlingsinstitutet visar att andelen anställda mellan 16–64 år som har kollektivavtal (inklusive hängavtal) i sin anställning är cirka 89 procent. Det betyder att cirka 11 procent av alla anställda samt företagare, inte omfattas av kollektivavtal.²¹ Andelen företagare har varit konstant omkring 10 procent av sysselsättningen sedan 2005.²² Kollektivavtalens täckningsgrad pekar således inte emot att atypiska anställningar skulle ha vuxit som andel av totala sysselsättningen. Sammantaget betyder det att uppskattningsvis 1 av 5 av de sysselsatta,²³ (anställda, egenföretagare och gigare) måste ta eget ansvar för att spara till sin tjänstepension.

Vid en internationell utblick verkar gigarbete inte heller utgöra en särskilt stor del av arbetsmarknaden. Dock verkar utvecklingen internationellt ha gått snabbare och längre än utvecklingen i Sverige eftersom den svenska andelen ligger under snittet i Europa.²⁴ Andra studier visar att den procentuella tillväxten av gigare i USA har minskat efter en topp år 2014, men att antalet och andelen vuxna som deltar i gigeekonomin växer fortsatt och motsvarade ungefär en halv procent av samtliga vuxna 2016.²⁵ Enligt Online Labour Index (OLI)²⁶ har efterfrågan på uppdrag via plattformar vuxit med 90 procent sedan OLI började mäta 2016, vilket i genomsnitt betyder en årlig tillväxt om tio procent. Utvecklingen har fluktuerat kraftigt genom åren och en stor del av den snabba utvecklingen har skett i samband med Coronapandemin. Fram till mars 2020 var ökningen 50 procent.²⁷ Indexet bekräftar att gigeekonomin växer, samt att ekonomisk tillbakagång accelererar utvecklingen av gigeekonomin. Framför allt verkar en stor andel av de gigarna som arbetar online, globalt sett, göra det från länder som har

¹⁹ IAF (2020).

²⁰ Rolandsson m.fl. (2016) samt Dølvik och Jesnes (2017).

²¹ Medlingsinstitutet (2019), s. 167.

²² Calmfors mfl. (2018).

²³ $11 \text{ procent av } 89 \text{ procent anställda plus } 10 \text{ procent egenföretagare, } (0,11 * 0,89) + 0,1 = 0,2.$

²⁴ Pesole mfl. (2018)

²⁵ Farell och Greig (2016).

²⁶ OLI är det första försöket att skapa en indikator för efterfrågan och utbud över plattformsarbete globalt. OLI baseras på de fem största engelskspråkiga plattformarna, vilket utgör omkring 70 procent av trafiken inom gigeekonomin. Det senaste året inkluderas även ett antal stora rysk- och spanskspråkiga plattformar.

²⁷ Kässi mfl (2021).

en stark engelskspråkig kultur och starka tekniska färdigheter såsom Indien, Bangladesh, Pakistan och Filippinerna, samt USA och Storbritannien. En tredjedel av hela gigeekonomins arbetsutbud online kommer idag från Indien. Mottagarna av dessa tjänster är tvärtom snarare koncentrerade till rikare länder.²⁸

Sammanfattningsvis kan det konstateras att de flesta studier visar att gigeekonomin växer, men att den alltså växer från relativt låga nivåer. Ett antal studier visar att omfattningen av gigeekonomin globalt är större än vad den är i Sverige. Genomförda enkätstudier i Sverige visar att de som arbetar aktivt idag inom gigeekonomin utgör ungefär 1–4 procent av den vuxna befolkningen, och andelen verkar inte ha ökat signifikant de senaste åren. Det finns dock svårigheter med att jämföra och dra slutsatser utifrån studierna i detta avsnitt. Vissa studier kan tänkas underskatta storleken på gigeekonomin eftersom de ofta tenderar att ställa frågor om, eller fokusera på, gig som ett huvudsakligt arbete,²⁹ eller har skattat gigeekonomins omfattning baserat på ett antal stora plattforms- eller gigföretag.³⁰ Pensionsmyndighetens egna studie kan möjligtvis tendera att överskatta omfattningen, eftersom respondenternas fritt ifyllda svar tyder på att ett antal personer uppger att de arbetar inom gigeekonomin när företagen de uppgivit ofta inte anses vara traditionella plattformsföretag. Den panel som Pensionsmyndigheten använt tyder också på en underrepresentation av utrikes födda, åtminstone i när det gäller lågkvalificerade gig, vilket kan leda till en viss underskattning av omfattningen.³¹

Hur utvecklingen av gigeekonomin kommer att bli avgörs av en mängd faktorer. Det kan handla om, hur och vilka nya teknologier som växer fram och möjliggör ännu bättre matchning mellan utbud och efterfrågan på en specifik tjänst, vilket skulle kunna skynda på utvecklingen. Tvärtom är det också möjligt att utvecklingen av exempelvis AI eller robotisering slår ut en stor del av gigeekonomin genom att ta över enkla jobb som nu är vanliga inom gigeekonomin. En annan central fråga är hur arbetskostnaderna för gig utvecklas. Hittills har gigare i stor utsträckning fått ta hand om sociala kostnader själva. Om det förhållande kvarstår kommer gigare att vara billigare att anställa än traditionella arbetare, vilket kan tala för att gigeekonomin kan komma att ta över en större andel av arbetsmarknaden. En ytterligare faktor är ”demografisk”. Vi lever fortsatt alltmer i städer, vilket gynnar gig som samåkning och leveranser. Yngre generationer är vanligtvis även mer adaptiva för ny teknologi än äldre, vilket kan tala för att utvecklingen av gigeekonomin påskyndas.³² En lång tid har den svenska arbetsmarknadsmodellen byggts på att förädla arbetskraften genom att utbilda bort lågkvalificerade jobb och ersätta dem med arbeten med högre

²⁸ ISSA (2019).

²⁹ Katz och Kruger (2016).

³⁰ Farell och Greig (2016).

³¹ Se bilaga 2.

³² ISSA (2019)

produktivitet.³³ Hur arbetsmarknadens parter väljer att förhålla sig till gigeconomien, och andra ”enkla jobb”, i framtiden kommer också att spela roll för utvecklingen.

3.2. Gig är ofta ett komplement till annan huvudsaklig inkomst

Till den allmänna pensionen avsätts årligen 18,5 procent av den pensionsgrundande inkomsten som i sin tur bestäms utifrån lön eller ersättningar från social- och arbetslöshetsförsäkringen.³⁴ För att förstå hur den allmänna pensionen kan påverkas av gig krävs det en kartläggning av hur inkomsterna ser ut samt hur mycket av totala inkomster som gig utgör.

I Pensionsmyndighetens enkät framkommer att en majoritet av alla gigare uppger att de fått hälften eller mindre än hälften av sin inkomst från gig. Endast 1 av 6 uppger att de fått hela sin lön från arbete med gig. 1 av 10 uppger att de fått mer än hälften av lönen från gig men inte hela lönen. Omkring en femtedel uppger att de inte vet hur stor del av inkomsten som kommer från gig. Resultaten från enkäten visar att män i högre utsträckning än kvinnor får hela sin lön, eller en större del av sin totala inkomst, från gig.

Nästan hälften av alla gigare uppger att de arbetar eller arbetade mindre än fem timmar i veckan med gig-arbete. Cirka tre fjärdedelar av alla gigare menar att de arbetar eller har arbetat mindre än 20 timmar med gig, vilket motsvarar mindre än en halvtidstjänst. Endast 2 av 10 svarar att de arbetar eller har arbetat mellan 30 och 40 timmar i veckan. En tredjedel av samtliga gigare uppger att de skulle vilja arbeta mindre med gig och en tredjedel svarar att de arbetar så mycket som de vill med gig. Endast 1 av 6 av gigarna uppger att de skulle vilja arbeta mer med gig.

En fjärdedel av samtliga gigare i enkätstudien har en inkomst under 15 000 kronor per månad före skatt. En tredjedel har en inkomst mellan 15 000 och 30 000 kronor per månad och en tredjedel uppger att de har inkomster över 30 000 kronor per månad före skatt. Sammantaget pekar enkätstudien också på att yngre i större utsträckning arbetar med gig färre timmar, men att gig-inkomsten ändå utgör hela inkomsten. Detta kan exempelvis betyda att yngre i högre utsträckning studerar och kompletterar studier med lägre inkomster från gig, samtidigt som det utgör hela lönen utöver studielån och bidrag. Resultaten visar också mot att äldre, tvärtom, kombinerar gig med annan typ av inkomst och att gig därför utgör en mindre andel av inkomsten.

Resultaten från Pensionsmyndighetens enkätstudie bekräftas i stor utsträckning av enkäten som genomfördes av utredningen *Trender i arbetslivet* och som presenterades i betänkandet *Ett arbetsliv i förändring – hur påverkas ansvaret för arbetsmiljön?* (SOU 2017:24). I den enkäten

³³ Calmfors, m.fl. (2018)

³⁴ Det avsätts även pensionsgrundande belopp som staten betalar in under perioder med småbarn, studier, dagpenning, aktivitetsersättning m.m.

utgjorde inkomsterna från gig mindre än 25 procent av den totala inkomsten för 60 procent av gigarna. För endast 1 av 6 gigare utgjorde inkomsten från gig mer än hälften av total inkomst. Här visas också att gigarna i genomsnitt haft 1–20 uppdrag det senaste året. De flesta av gigarna har även enligt den studien tagit gig via olika plattformar. Gigen som utförts har här i större utsträckning skett digitalt snarare än lokalt och fysiskt, 40 procent vardera och 20 procent har utfört uppdrag både fysiskt och lokalt. Det framkommer att uppdrag inom data/it är särskilt vanligt som digitalt gig och uppdrag inom transport, RUT- och ROT-tjänster är vanligare inom fysiskt gig. Enligt studien tenderar män, utrikes födda och boende i storstadsregioner att arbeta mer med gig än kvinnor, inrikes födda samt boende i övriga landet.³⁵

Det svenska mönstret bekräftas även i ett antal internationella kartläggningar och studier. Bland högkvalificerade gigare är det vanligare att gig utgör en större del av de totala inkomsterna än bland de som arbetar med lågkvalificerade gig. Oavsett hög- eller lågkvalificerade gig pekar dock resultaten på att inkomster från gig oftast utgör en mindre del av totala inkomster samt att större delen av inkomsterna kommer från en annan anställning som inte är gig. Detta verkar åtminstone gälla för utvecklade länder medan inkomster från gig i utvecklingsländer oftare utgör en större del av totala inkomster.³⁶

I Sverige finns det flertalet journalistiska försök till att söka svar på vilka inkomster gigare har. Sveriges Radio (SR) lät ett antal journalister själva ansluta sig till tre olika plattformstjänster. Timlönen varierade från 65 till 300 kronor per timme. För det lägst betalda uppdraget, vilket var en transporttjänst, uppger journalisten att hen gick plus minus noll, i förhållande till de kostnader som hen hade i anslutning till uppdraget, och det högst betalda arbetet skulle utföras på två timmar. En stor utmaning för gigaren uppges vara att räkna på intäkten, där det ofta är gigarens ansvar att räkna fram vilken skatt som ska betalas och inkludera det i priset mot kund.³⁷ I en fältstudie tog en journalist olika gig via mat- och cykelbudstjänster under ett antal veckor där inkomsterna varierade mellan 39 och 163 kronor per timme beroende på vilket företag journalisten körde för.³⁸ Om det skulle vara möjligt att arbeta 40 timmar per vecka med dessa typer av inkomster skulle det motsvara månadslöner på omkring 6 000 till 48 000 kronor per månad. De flesta som gigar med hemkörning av mat arbetar dock i snitt 31 timmar per vecka och de allra flesta arbetar mellan 11 och 40 timmar per vecka. De få som arbetar 40 timmar eller mer per vecka kombinerar ofta två plattformar.³⁹

³⁵ SOU 2017:24, s. 203 ff.

³⁶ Se exempelvis Huws m.fl. (2017), Pesole m.fl. (2018), Elance-oDesk (2014), Farell och Greig (2016a) samt Rani och Furrer (2018).

³⁷ SR (2019) samt Cullberg (2019).

³⁸ SVT (2017).

³⁹ Geissinger m.fl. (2020).

I USA har personer med atypiska anställningar i regel lägre löner än personer som utför liknande jobb men som har en traditionell anställning.⁴⁰ Studier i Storbritannien, USA och Italien visar att de som arbetar som ensamma egenföretagare tjänar mindre, till och med på timvis basis, än de som arbetar i traditionella yrken. En tredjedel av alla i studien svarade att de skulle vilja arbeta fler timmar per vecka. De är också i mindre utsträckning nöjda med sin arbetssituation jämfört med andra företagare och anställda samtidigt som de oftare har flera jobb parallellt, ofta en traditionell anställning i grunden och gig som komplement.⁴¹

I en undersökning bland uppdragstagare inom matleverans i Sverige konstateras att de som vill jobba heltid är mindre nöjda än andra, just på grund av att det är svårt att få arbeta heltid. De som valt att jobba deltid eller extra som leverantörer av mat är ofta mer tillfreds med sin situation. Undersökningen visar att de flesta överlag är nöjda med arbetet i sig, men missnöjda med plattformarnas ledning, transparens och bristande engagemang och omtanke. En utmaning för gigarna är, enligt undersökningen, att veta hur mycket de kommer att tjäna under en arbetsdag eftersom det finns en stor osäkerhet och variation om hur många uppdrag de kan förvänta sig under en dag.⁴²

3.3. Varför arbeta med gig?

En vanlig anledning som uppges till att föredra att gig-arbete framför en traditionell anställning är den flexibilitet och frihet som finns i gig. Det framkommer även i Pensionsmyndighetens enkät. Av samtliga svar från gigare i enkäten anger 2 av 10 att flexibilitet är en av de främsta anledningarna till att de gigar. För de allra flesta handlar det dock helt enkelt om att få en inkomst. En stor andel uppger även att gig är ett bra komplement till andra jobb eller vid sidan av studier och a-kassa. 1 av 10 uppger att de hellre vill ha en annan typ av jobb men har inte fått något. Bland de som inte gigar anges att skäl till att inte gig-arbeta är att man inte vill, att det är otrygga anställningar, att jobben verkar stressiga och att det ger dålig lön.

Liknande preferenser har visat sig i andra studier i USA och Storbritannien. Där visade sig ett fast jobb vara den tydligt mest uppskattade arbetsformen. Den skattades vara värd en löneökning på 50 procent för en visstidsanställning i genomsnitt. Därefter värderades möjligheten till sjukpenning och betald semester högst. Ytterligare längre ned följde flexibla arbetsvillkor så som möjligheten till distansarbete, inflytande över de egna arbetstiderna och friare arbetsuppgifter. Ett fast jobb värderades till mellan två och tre gånger så högt som dessa flexibla villkor.⁴³

⁴⁰ Katz och Kruger (2017).

⁴¹ Boeri m.fl. (2020)

⁴² Geissinger m.fl. (2020).

⁴³ Datta (2019).

Andra studier visar att egenföretagare ofta uttrycker en stark efterfrågan på socialt skydd och är villiga att betala ännu mer för det än den skatt som tas ut för de traditionella anställningsformerna. Andra studier visar också att arbetare i regel inte finner det önskvärt med oregelbundna arbetstider eller schemaläggning under för korta perioder framåt i tiden.⁴⁴ Det finns dock samtidigt studier som visar att när en individ väl arbetar inom gigekonomin är det flexibiliteten som ofta anges vara den största fördelen med just gig.⁴⁵

En stor del av de som gigar som matleverantörer i Sverige uppger att de innan de började giga och leverera mat har sökt jobb inom snabbmatsbranschen, men sällan ens fått något svar. En stor del har också tidigare arbetat inom restaurangbranschen och upplever att gig ger bättre timlön samt att det är mindre krävande och slitsamt både fysiskt och psykiskt än restaurangjobb där man sällan får arbeta dagtid eller ta pauser under passen. De allra flesta ser dock gig som en temporär lösning på väg till ett annat framtida arbetsliv. En del matleverantörer uppger också att man just nu gigar som leverantör av mat som ett komplement till studier. I snitt har matleverantörer arbetat med gig i 10 månader. En majoritet av matleverantörerna har i minst tre års universitetsutbildning. Över hälften kommer från asiatiska länder som Pakistan och Indien. De allra flesta är män.⁴⁶ De som gigar med matleveranser ser den ekonomiska otryggheten som en nackdel men uppskattar självständigheten och flexibiliteten. Flexibiliteten verkar uppskattas i högre utsträckning hos de som gigar som ett komplement än de som har gig som huvudsaklig sysselsättning. För sistnämnda grupp leder flexibilitet snarare till en större upplevd ekonomisk osäkerhet.⁴⁷

Av de som letar efter arbete via digitala plattformar söks i första hand uppdrag som kan utföras online hemifrån snarare än lokalt, enligt Huws och Joys-studien,⁴⁸ det vill säga oftare mer högkvalificerat och högavlönat gig. Inom ramen för denna rapport har inga studier över preferenser kring gig hos högkvalificerade gigare kunnat identifieras.

3.4. Gig som instegsjobb till arbetsmarknaden

En potentiell nackdel med gigekonomin är, förutom avsaknad av socialförsäkringar, eventuellt lägre löner jämfört med andra yrkesgrupper. En fråga som är särskilt relevant är huruvida gig, eller, låglönearbeten generellt, leder till låga livsinkomster eller om det snarare motverkar förekomsten av låga livsinkomster genom att vara ett insteg till ett annat mer permanent arbete.

⁴⁴ Boerfi m.fl. (2020) och Mas och Pallais (2017)

⁴⁵ Chen m.fl. (2017) och Hall och Kreuger (2016)

⁴⁶ Geissinger m.fl. (2020)

⁴⁷ Reta och Dahlbom (2020)

⁴⁸ Huws och Joys (2016)

Ett vanligt sätt att studera hur arbetsgivare värderar tidigare arbetslivserfarenheter samt hur diskriminering av kön och etnicitet på arbetsmarknaden ser ut är genom så kallade korrespondensexperiment. Detta innebär att man skickar ut en stor mängd fiktiva ansökningar till en mängd olika jobbannonser och genom att slumpmässigt variera innehållet i CV:n och ansökningar kan man studera när arbetsgivarna ger positiva respektive negativa svar. På så vis är det möjligt att isolera effekten av den faktorn man vill studera från andra effekter.

En sådan studie med fokus på gigekonomin har nyligen genomförts av Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU). Den visar att unga mäns arbetslivserfarenhet genom gig-arbete värderas lägre än genom traditionella arbeten. Av samtliga ansökningar som skickades ut till arbetsgivare var det nästan dubbelt så hög positiv svarsfrekvens för de med traditionell arbetslivserfarenhet jämfört med de med gig-erfarenhet. De med någon form av erfarenhet fick dock fler positiva svar än de utan någon arbetslivserfarenhet alls, vilket pekar på att gig trots allt värderas positivt i någon grad, jämfört med att inte ha någon arbetslivserfarenhet alls. IFAU konstaterar också att det fortsatt finns en utbredd etnisk diskriminering på den svenska arbetsmarknaden eftersom ansökningar med arabisk klingande namn fick hälften så många positiva svar som ansökningar med svensk klingande namn. För de med arabisk klingande namn fann man i studien att arbetsgivare över huvud taget inte såg något värde i arbetslivserfarenheten för denna grupp, oavsett om det var erfarenhet från gig eller traditionellt arbete.⁴⁹

Däremot finns det också studier som visar att personer kommer snabbare ur arbetslöshet genom att ta ett gig-arbete. Denna grupp verkar dock stanna kvar i gig en längre period samt gig-arbeta till lägre löner än jämförbara personer som inte har möjlighet att ta ett gig på sin bostadsort. Detta visar sig gälla även över längre perioder flera år framåt i tiden.⁵⁰ I USA är tidigare arbetslösa ofta överrepresenterade i atypiska anställningar.⁵¹

Andra relaterade studier, men utan gig-perspektiv, visar att andelen positiva svar på arbetsansökningar sjunker ju längre tid en individ varit arbetslös. En kortare period av arbetslöshet verkar inte påverka varken andelen positiva eller negativa svar.⁵² Liknande resultat återfinns i en studie från Frankrike som visar att arbetsgivare inte verkar värdera arbetslöshet negativt för individer utan avslutad grundskola.⁵³

Etnisk diskriminering på arbetsmarknaden och av arbetsgivare har slagits fast i en mängd tidigare studier i Sverige. Precis som IFAU konstaterar att det finns en etnisk diskriminering av erfarenhet av gig, visar andra studier att det även generellt är så att individer med arabisk klingande namn får svar

⁴⁹ Adermon och Hensvik (2020)

⁵⁰ Jackson (2020)

⁵¹ Katz och Kruger (2017)

⁵² Eriksson och Roth (2014) och Kroft m.fl. (2013).

⁵³ Cahuc m.fl. (2019).

från arbetsgivare i långt lägre utsträckning än de med svensklingande namn, oavsett om man är första eller andra generationens invandrare.⁵⁴ Ett annat problem för invandrade anställda i så kallade ”enkla” lågkvalificerade jobb är att deras inkomster sällan följer samma inkomstutveckling som inkomsterna hos de med högre kvalificerade anställningar.⁵⁵

3.5. Gigare omfattas i lägre utsträckning av tjänstepension och andra försäkringar

Utöver den allmänna pensionen spelar även omfattningen av tjänstepensionen roll för nivån på den totala framtida pensionen. För dagens snittpensionär utgör tjänstepensionen cirka en fjärdedel av den totala pensionen. Cirka 9 av 10 anställda omfattas av en tjänstepension i någon form. De som är egenföretagare måste själva se till att göra avsättningar som kompletterar den allmänna pensionen. Hos denna grupp är andelen som gör avsättningar i någon form betydligt lägre än för anställda, endast knappt 4 av 10 gör egna pensionsavsättningar. Andelen verkar dessutom minska. Utrikes födda, låginkomsttagare och individer med svag förankring till arbetsmarknaden saknar i större utsträckning avsättningar till tjänstepension än andra.⁵⁶ Eftersom gigare oftast är sina egna anställda krävs det att de på eget initiativ gör avsättningar till tjänstepension som komplement till den allmänna pensionen.

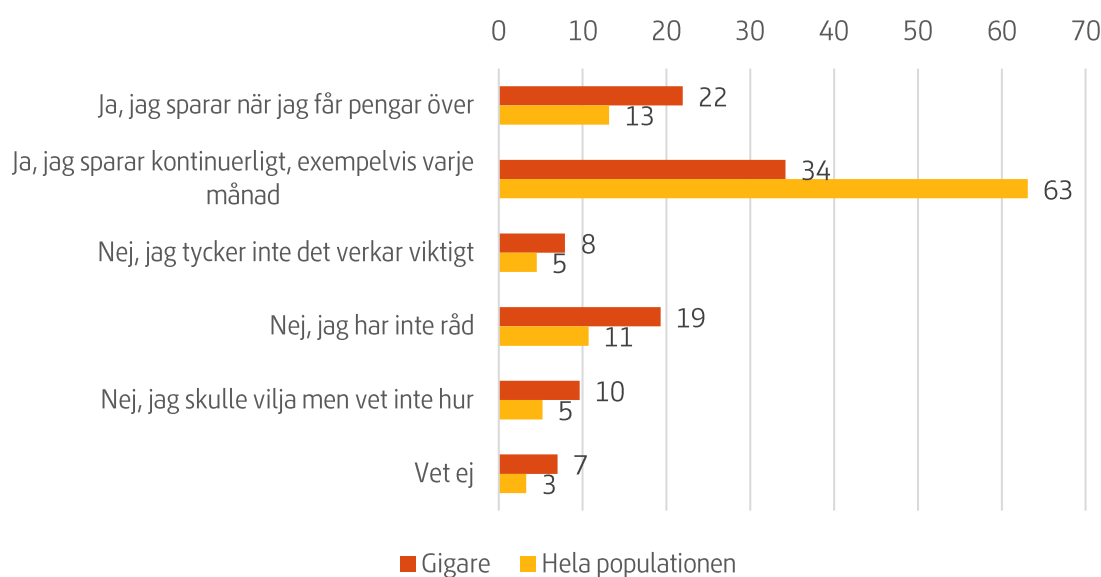
I Pensionsmyndighetens enkäten som genomförts i anslutning till denna rapport visar att drygt 3 av 10 gigare kontinuerligt sparar själva till sin pension. Det är betydligt lägre än i hela populationen där drygt 6 av 10 i hela populationen sparar själv till pension, se figur 1 nedan. Större andel bland gigare än bland befolkningen i övrigt svarar att skälet till att de inte sparar själva till pension är för att de inte har råd och för att de istället sparar när de får pengar över. Något fler av gigare vill spara, men saknar kunskap. Män och kvinnor som gigar uppger att de sparar i ungefär lika stor utsträckning: Kvinnor svarar dock i högre utsträckning än män att de inte har råd eller att de inte vet hur. Yngre gigare svarar att de sparar själva till sin pension i högre utsträckning än äldre gigare. Andelen gigare som i enkäten uppger att de sparar själva till sin pension motsvarar ungefär andelen enskilda näringsidkare som gör avsättningar till tjänstepension.

⁵⁴ Bursell (2007), Carlsson (2010), Carlsson och Rooth (2007), Åslund och Nordström Skans (2012).

⁵⁵ Ek, Hammarstedt och Skedinger (2020).

⁵⁶ ISF (2018)

Figur 1. Enkätfråga: Sparar du själv till din pension?

Bas gigare: Alla som arbetar eller har arbetat med gig i någon form (114) i procent.

Bas hela populationen: Alla svarande (1 015) i procent.

För en gigare, och egenföretagare i allmänhet, kan det vara minst lika viktigt som tjänstepensionen att omfattas av andra typer av försäkringar än pension under sitt arbete. Det kan till exempel handla om sjuk- eller inkomstförsäkring som skydd vid långvarig sjukdom och inkomstbortfall. För de gigare som använder sina egna arbetsverktyg under uppdrag kan det vara nog så viktigt med en sakförsäkring som skydd om exempelvis städutrustning, bil eller cykel går sönder i tjänst och att man därmed inte kan fortsätta sina uppdrag. Om olyckan är framme är det också bra att ha en olycksfallsförsäkring. 2 av 10 av gigarna svarar att de inte omfattas av den typen av försäkringar under sina gig. 4 av 10 vet inte om de har någon försäkring. 4 av 10 uppger att de har någon typ av försäkring. En majoritet av dessa har försäkrat sig på egen hand.⁵⁷

Huruvida de som arbetar inom gig sparar mindre eller saknar försäkring i större utsträckning än liknande grupper utanför den uppdragsbaserade arbetsmarknaden svarar inte Pensionsmyndighetens enkät inte på. Enkäten pekar dock emot att de med hög inkomst och högre utbildning i högre utsträckning sparar kontinuerligt till sin pension än andra.

Internationella studier visar att människor ofta saknar, eller har en ovilja att skaffa sig kunskap om försäkringar av olika slag. Det är särskilt vanligt i låg- och medelinkomstländer. Vissa studier pekar på att en stor mängd av gigare, globalt sett, inte deklarerar rätt uppgifter, eller inte alls, till skattemyndigheterna. Det pekar på att det finns omfattande problem med

svartarbete inom gigekonomin internationellt.⁵⁸ Även svenska Skatteverket uppger att det finns taxeringsproblem inom delningsekonomin. Framför allt handlar det om att många inte förstår hur, eller vad, som ska deklarerars.⁵⁹ Däremot menar AER på att det finns underlag som stärker att svartarbete har minskat över tid.⁶⁰

3.6. Plattformars arbetsgivaransvar – gigekonomin i förändring

De flesta plattformsföretag som knyter samman utbud och efterfrågan av uppdrag inom gigekonomin ser sig i regel som förmedlare av uppdrag snarare än som en arbetsgivare. Detta leder till att det genom lagstiftning blir svårt att ställa krav på att de som tar gig ska omfattas av socialförsäkringar eller andra grundläggande skydd i sin anställning. Det i sin tur innebär att det är otydligt vem som har rättigheter och skyldigheter på arbetsmarknaden.⁶¹ Trots att många plattformsföretag enbart anser sig vara förmedlare av jobb har de ett stort inflytande över hur en tjänst ska genomföras och vilken ersättning som ska utgå, och kan inte med nödvändighet anses vara en neutral part på arbetsmarknaden. För arbetsmiljöverket kan det ofta vara komplicerat att utöva tillsyn över personer som utför gig via dessa plattformar, oavsett om arbetet sker online eller lokalt.⁶²

Ett annat problem är att det i många fall är individen själv som ansvarar för att betala skatt och sociala avgifter. Då uppstår en risk att de inte betalar in eller att fel belopp betalas.⁶³ Eftersom många av plattformsföretagen är baserade i annat land än Sverige kan de därför betala ut ersättning för utfört arbete utan att redovisa den för svenska myndigheter. I dessa fall uteblir exempelvis bidraget till finansieringen av a-kassa.⁶⁴

Som en följd av dessa identifierade utmaningar har en gradvis förändring av gigekonomin skett de senaste åren. Vissa förändringar har kommit från plattformsföretagen själva. Exempelvis har matleveransföretaget Foodora nyligen slutit ett kollektivavtal med fackförbundet Transport.⁶⁵ Det finns även andra exempel där plattformsföretag försäkrar sina anställda med sak- och olycksfallsförsäkringar under uppdrag.⁶⁶ Dessa företag blir exempel på

⁵⁸ ISSA (2019).

⁵⁹ Skatteverket (2016)

⁶⁰ Calmfors m.fl. (2018)

⁶¹ SACO (2019)

⁶² SOU 2017:24

⁶³ Fjällborg (2019)

⁶⁴ IAF (2020)

⁶⁵ Transport (2021). Avtalet innehåller bland annat höjda löner och ersättningar under vissa tider, årliga löneökningar, ersättningar för underhåll av cyklar och arbetskläder, pension och försäkring i linje med Transports övriga kollektivavtal.

⁶⁶ Exempelvis hushållstjänsten Yepstr.

hur gig och atypiska anställningar kan ställas om för att likna mer traditionella anställningsformer.

Samtidigt som viss förändring sker inifrån plattformsföretagen pågår en diskussion om hur gig och liknande arbeten ska regleras. Flera myndigheter och andra aktörer lyfter fram möjligheterna som gig kan medföra, men även riskerna med att gig också kan leda till att det blir fler så kallade ”dåliga jobb”, vilket medför att skatte- och socialförsäkringssystem måste anpassas till den nya ekonomin.⁶⁷

Arbetsmiljöverket har under 2020 ålagt plattformsföretaget Taskrunner att ta arbetsmiljöansvar för de som får uppdrag via företagets app.⁶⁸

Arbetsmiljöverket har även prövat om ett egenanställningsföretag har arbetsgivaransvar i ett ärende när en anställd på en byggarbetsplats saknade fallskydd. Personen var egenanställd på plattformsföretaget. Eftersom egenanställningsföretaget och byggföretaget inte hade något avtal ansåg CoolCompany att de inte påverkade arbetsmiljön på arbetsplatsen, trots att de ansågs vara arbetsgivare åt den anställde. Arbetsmiljöansvaret för egenanställda är alltså inte helt tydligt.⁶⁹

Även globalt meddelas domar om plattformsföretagens arbetsgivaransvar. I Storbritannien har högsta domstolen slagit fast att 35 personer hos taxiföretaget Uber ska räknas som anställda och därmed ha rätt till minimilön, betald semester och vilopausar. Liknande dom har även tidigare meddelats i en schweizisk kanton som ålagt Uber att anställa och betala sociala avgifter för sina förare.⁷⁰ Även i Spanien förkunnade högsta domstolen att transport- och plattformsföretaget Glovos uppdragstagare ska anses som anställda eftersom bolaget sedan tidigare kontrollerar fakturor, avgifter och arbetsvillkor.⁷¹

4. Hur påverkas pensionen av gig?

I detta avsnitt presenteras olika pensionsutfall för ett antal hypotetiska typfall. Syftet med beräkningarna är att visa hur olika livsinkomster med eller utan gig påverkar pensionen. Av kapitel 2 och 3 framgår att det finns ett antal karaktärsdrag för olika kategorier av gigare.

Arbetsmarknaden kan förenklat delas upp i två extremer. Antingen arbetar man i en traditionell anställning där tjänstepension ingår. Detta är grunden i Pensionsmyndighetens så kallade standardtypfall. Eller så arbetar man inom gigeekonomin under hela sitt yrkesverksamma liv, antingen med låg- eller

⁶⁷ Giglab Sverige (2021), Skatteverket (2016), Calmfors m.fl. (2018) och IAF (2020).

⁶⁸ Sinclair (2020)

⁶⁹ Dahlgren (2019)

⁷⁰ Flood (2021) och Flood (2019)

⁷¹ Lundstedt (2020)

högkvalificerade uppdrag. Sedan finns det gigare däremellan, exempelvis de så kallade "student-gigare" eller "kombinatörer". Student-gigarna arbetar med uppdrag vid sidan av studierna som ett komplement till bidrag och lån. Kombinatörerna har en traditionell anställning i grunden och kompletterar grundinkomsten med ytterligare inkomst från gig.

Utifrån dessa schablonpersoner har vi konstruerat fem typfall:

- 1 Traditionell anställning, ej gigare (Standardtypfallet)**
 - Medianlön, 31 700 kronor per månad, från 23 års ålder fram till pensionering.
- 2 Gigare 1: "Studenten"**
 - Arbetar 10 timmar i veckan extra som komplement till studier under fem års tid.⁷² Efter studierna träder hen ut i en traditionell anställning vid 28 års ålder och arbetar till en medelinkomst om 35 500 kronor per månad fram till pensionering.
- 3 Gigare 2: "Kombinatören"**
 - Arbetar 75 procent med en traditionell anställning till medianlön och kompletterar med 25 procent lågkvalificerade gig från 23 års ålder fram till pensionering.⁷³
- 4 Gigare 3: "Matleverantören"**
 - Arbetar med lågkvalificerade uppdrag från 23 års ålder till en inkomst motsvarande 20 000 kronor per månad vid heltid.
- 5 Gigare 4: "It-gigaren"**
 - Arbetar med högkvalificerade uppdrag från 23 års ålder till en inkomst motsvarande medianlönen i standardtypfallet, 31 700 kronor per månad.

Samtliga typfall antas vara födda 1998, det vill säga 23 år gamla, och gå i pension vid sin prognosticerade riktålder, det vill säga vid 69 års ålder. I de fall som tjänstepension antas så används avtalspensionen SAF-LO, kollektivavtalet för privatanställda arbetare.

I tabell 1 presenteras bruttopensionen för de olika gigarna. Utfallet presenteras i tre olika kolumner; hur pensionen blivit om de inte hade gigat alls, pensionsutfallet med gig samt pensionsutfallet med gig samt om giget också hade gett avsättningar till tjänstepension. För student-gigaren är gig positivt för pensionen, om alternativet vore att inte arbeta alls vid sidan av studierna.

För kombinatören hade en 75-procentig deltidstjänst med tjänstepension gett en pension på 16 400 kronor per månad före skatt. Om livsinkomsten kompletteras med gig på 25 procent ökar pensionen med 1 900 kronor per månad livet ut och ytterligare 800 kronor per månad livet ut om giget också hade gett avsättningar till tjänstepension eller om kombinatören sparat motsvarande belopp själv. Kombinatören skulle behöva spara drygt 200

⁷² Studenten antas även få fullt studiebidrag under fem års tid, vilket är ett pensionsgrundande belopp

⁷³ 75 procent av medianlön, 23 775 kronor per månad plus 25 procent av låglön, 5 000 kronor per månad.

kronor per månad⁷⁴ under hela perioden av gig för att komma upp i samma pensionsnivå som om giget hade gett tjänstepensionsavsättningar.

Tabell 1. Total bruttopension vid riktålder för ett antal typfall med och utan gig samt gig med eller utan tjänstepension

Typ av gigare	Utan gig	Med gig	Med gig inkl. tjänstepension
Standardtypfall	21 000	21 000	21 000
Student-gigaren	20 900	21 200	21 400
Kombinatören	16 400	18 300	19 100
Matleverantören	8 651*	11 700	14 800
It-gigaren	8 651*	16 100	21 000

Not: Samtliga typfall beräknade med prognosstandard, det vill säga att framtidens pensioner uttrycks i dagens priser och lönenivå samt ett överavkastningsantagande om 1,7 procent i premie- och tjänstepension efter avgifter. *8 651 är maximal garantipension för ensamstående och 40 års bosättningsstid. Beräkningarna är genomförda med Pensionsmyndighetens Typfallsmodell ver 4.0.

För de mer extrema gigarna, det vill säga matleverantören och it-gigaren, som antas giga hela sina yrkesverksamma liv, påverkas pensionen i högre grad av om giget ger tjänstepensionsavsättningar eller om motsvarande belopp sparas på egen hand. Utan gig och annan inkomst, det vill säga ett i praktiken ganska ovanligt liv, får de båda maximal garantipension för ensamstående. Matleverantören och It-gigaren kan förvänta sig 11 700 respektive 16 100 kronor per månad i allmän pension vid riktålder. Om de utöver allmän pension också får avsättningar till tjänstepension, eller sparas på egen hand, ökar pensionen med 3 100 respektive 3 900 kronor per månad. För att generera dessa belopp genom eget sparande krävs avsättningar motsvarande 900 respektive 1 400 kronor per månad, det vill säga cirka 4,5 procent av bruttolönerna.

Typfallsberäkningarna visar att den allmänna pensionen speglas av livsinkomsten, oavsett om typfallet arbetat med gig eller inte, så länge den anställda betalar skatt på sina inkomster. Den stora skillnaden i pension blir för de som arbetar med gig ett helt liv utan tjänstepension eller utan att spara motsvarande belopp själva. För studenten och kombinatören blir gig snarare ett positivt tillskott till pensionen.

⁷⁴ 4,5 procent av månadslön från gig, $0,045 * 5\,000 = 225$ kronor per månad.

5. Slutsatser

Det inte något underlag som samlat och entydigt pekar på att gigekonomin i Sverige under de senaste åren har vuxit kraftigt, trängt undan eller vuxit på bekostnad av traditionella anställningar. Snarare har tidigare visstidsanställda till viss del skiftat över till gig. Utvecklingen mot större andel gig-arbete i förhållande till traditionell anställning har dock gått snabbare i andra länder. Gruppen gigare är liksom resterande arbetsmarknad en heterogen grupp individer som spänner mellan enkla och lågavlönade uppdrag till mer avancerade och relativt välbetalda gig. De allra flesta verkar, oavsett inriktning på gig, arbeta deltid med gig eller komplettera en annan anställning med uppdrag via plattformar.

Erfarenheter från matleveransbranschen pekar på att många gigare skiftat över från andra lågkvalificerade jobb inom exempelvis restaurangbranschen till gig där de upplever bättre arbetstider och löner. För denna typ av arbeten verkar alltså en stor del av gigarna värdera gig högre än en annan anställning inom samma bransch. Studier om detta från högkvalificerade gigares perspektiv saknas inom ramen för denna rapport.

Det är inte enbart inom gigekonomin som otrygga anställningar finns, utan flertalet av de problem som är kopplade till gig återfinns även på arbetsmarknaden generellt. Ofta är de med svagare ställning på arbetsmarknaden överrepresenterade inom gigekonomin, exempelvis utrikes födda. För personer med långvarig arbetslöshet kan gig vara en väg ut ur arbetslöshet, men gig riskerar också att cementera skillnader på arbetsmarknaden eftersom erfarenhet från gig sällan värderas som en särskild arbetslivserfarenhet hos denna grupp jämfört med inrikes födda, samtidigt som invandrade anställda i så kallade ”enkla” lågkvalificerade jobb sällan följer samma inkomstutveckling som inkomsterna hos de med högre kvalificerade anställningar.

Gig är inte per automatik negativt för den allmänna pensionen, snarare kan gigekonomin leda till fler vita jobb samt möjliggöra att individer tar sig ur arbetslöshet. Däremot kan den allmänna pensionen bli lägre vid långvarigt lägre inkomster om gigekonomin tränger undan andra mer högavlönade lönearbeten, något som ännu inte skett.

Att gig är dåligt i sig eller sämre än andra enkla jobb går alltså inte att slå fast. Snarare är problemen ur ett försäkringsperspektiv avsaknad av tjänstepension och andra försäkringar under yrkeslivet. Gigare, liksom egenföretagare, sparar ofta, mindre belopp och i lägre utsträckning till sin pension än övriga befolkningen. Men detta är ofta symptomatiskt för lågutbildade och de med låga inkomster snarare än ett särskilt problem för gigare som grupp. En stor del av gigare omfattas däremot inte, eller vet inte om de omfattas av olika typer av försäkringar under uppdragen. Gigekonomin är dock i dagsläget relativt liten, vilket gör problemet mindre omfattande, samtidigt som det kan vara ett stort problem för den enskilde.

För att kunna svara på om gigekonomin är ett växande problem för pensionssystemet behöver man svara på frågan om gigekonomin växer.

Huruvida gigeekonomin växer påverkas av svårt skattade faktorer som den teknologiska utvecklingen, demografiska förändringar och minskade arbetskraftskostnader. Sammantaget talar det mesta för en fortsatt växande gigeekonomi. En annan trend kopplad till gigeekonomi är att lagstiftning har skärpt arbetsmiljö- och arbetsgivaransvaret för plattformsföretag. Flera domar i Europa, däribland Sverige, kommer att leda till ökade kostnader för anställda inom gigeekonomin, vilket utmanar många plattformars affärsidé.

Vissa plattformar har däremot på eget initiativ börjat anställa gigare och erbjuder både försäkringar och tjänstepension. Ökade kostnader för plattformsföretagen kan leda till ökade kostnader för en tjänst, vilket i sin tur kan sänka efterfrågan på tjänsten och därmed begränsa omfattningen av den uppdragsbaserade arbetsmarknaden. Huruvida dessa trender sammantaget leder till fler eller färre gig eller fler eller färre totala antal jobb är svårt att sia om men en utveckling mot att fler omfattas av tjänstepension är naturligtvis positivt på så sätt att färre riskerar en otillräcklig pension.

Tjänstepensionen utgör i genomsnitt omkring en fjärdedel av den totala pensionen för en individ som förvärvsarbetat med en tjänstepension under hela det yrkesverksamma livet. Omkring 1 av 5 av totalt antal sysselsatta saknar tjänstepension i sin anställning alternativt är egenföretagare och behöver därför spara själva för att kompensera för avsaknaden av tjänstepension. För Pensionsmyndighetens del kommer det fortsatt att vara viktigt att informera gigare om pensionen. Trots att gigare inte riktigt passar in bland grupperna anställda eller egenföretagare så passar en liknande kommunikation och information till dessa tre grupper när det gäller eget sparande och avsaknad av tjänstepension. Informationen innebär i korthet att den som har möjlighet att starta ett eget sparande till pension för att kompensera för utebliven tjänstepension bör göra så för att inte riskerar en låg eller lägre pension. Så länge tjänstepension inte avsätts för ett arbete, oavsett om det är inom gigeekonomin eller inte, så kommer det krävas ett eget sparande till pension för att kompensera för detta för den enskilde.

6. Tips till dig som arbetar inom gigekonomin

Något som är viktigt att ta reda på för dig som gigar ofta eller på heltid är om du har tjänstepension och andra försäkringar när du är ute på uppdrag. Många gigare omfattas nämligen inte av samma skydd som en vanlig anställd eftersom plattformen du är ansluten till enbart förmedlar jobb och därmed ofta inte tar eller har ett arbetsgivaransvar.

Tjänstepensionen utgör ungefär en fjärdedel av den totala pensionen för en genomsnittlig pensionär. Om du inte har tjänstepension behöver du, om du har möjlighet, starta ett eget sparande till pension, annars riskerar du att få en låg eller lägre pension än andra.

Om du helt saknar tjänstepension kan du spara i ett individuellt pensionssparande (IPS) eller i en pensionsförsäkring. Du kan dra av för sparandet i din deklaration som du lämnar till Skatteverket varje år. Du kan göra avdrag upp till 35 procent av lönen (maximalt 10 prisbasbelopp, vilket motsvarar 476 000 kronor år 2021).

Om du har tjänstepension under året kan du inte spara i någon av ovanstående produkter, då är ett sparande på ett investeringssparkonto (ISK) eller i en kapitalförsäkring andra alternativ.

Inom kollektivavtalade tjänstepensionslösningar har arbetsmarknadens parter förhandlat ned priserna och avgifterna som pensionsbolagen tar ut för att förvalta din tjänstepension. Det är därför särskilt viktigt för dig som ska spara själv att tänka på avgifterna för ditt sparande.

Ett sparande i en global aktieindexfond som kostar maximalt 0,2 procent i totala avgifter per år kan vara ett bra alternativ för ett långsiktigt sparande till pension. I globala aktiefonder sprids risken över hela världen och sparandet blir inte känsligt för hur enskilda marknader eller branscher utvecklas. En låg avgift gör att ditt pensionskapital inte äts upp av höga avgifter.

6.1. Inte bara tjänstepension som är viktig

För dig som gigare är det inte bara tjänstepensionen som är viktig. Du bör också fundera på om du ska teckna extra försäkringar. Några exempel på försäkringar som kan vara viktiga att ha är:

- **Sjukförsäkring** - en försäkring som gör att du får pengar om du blir långvarigt sjuk.
- **Premiefrielseförsäkring** - en försäkring som gör att pengar (premier) fortsätter att betalas in till exempelvis ett pensionssparande, även om du skulle bli långvarigt sjuk och därmed förlora din inkomst idag.
- **Olycksfallsförsäkring** - ger ersättning om du råkar ut för en olycksfallsskada.

- **Sakförsäkring** - om du använder dina egna arbetsverktyg under uppdrag kan det vara bra att ha sakförsäkringar som skydd om exempelvis städutrustning, bil eller cykel går sönder.
- **Inkomstförsäkring** - ger ersättning om du blir arbetslös, som ett komplement till a-kassan.
- **Livförsäkring** - om du skulle dö får dina efterlevande pengar via en livförsäkring.

Du kan läsa mer och jämföra olika personförsäkringar på *Konsumenternas webbplats*.⁷⁵

⁷⁵ Nås på: <https://www.konsumenternas.se/forsakringar/personforsakringar/>

Bilaga 1: Enkätstudie

Sammanfattning

Undersökningen visar att:

- 1 procent arbetar med gig idag. Cirka 2 procent har gjort det. Drygt 3 gigar alltså idag eller har gigat någon gång.
- Inkomst och flexibilitet är de viktigaste anledningarna till gig. Många svarar också att det är ett bra komplement till studier eller annat jobb samt att de också tycker att det är roligt.
- För de allra flesta som gigar utgör inkomsten från gig en mindre del av den totala inkomsten. De allra flesta som gigar gör det också deltid snarare än heltid.
- En fjärdedel av samtliga gigare i enkäten har en inkomst under 15 000 kronor per månad. En tredjedel har en inkomst mellan 15 000 och 30 000 kronor per månad och en tredjedel uppger att de har inkomster över 30 000 kronor per månad.
- En femtedel av gigarna omfattas inte av försäkringar under gig. Ytterligare 4 av 10 vet inte om de är försäkrade. Drygt 6 av 10 har alltså ingen försäkring eller är osäkra på om de omfattas av försäkring. Omkring 4 av 10 omfattas av någon typ av försäkring enligt de själva och av dessa är det en majoritet som uppger att de försäkrat sig på egen hand.
- Gigare sparar i mindre utsträckning till pensionen än övriga befolkningen. Många av gigarna uppger att de inte har råd att spara, även om många också uppger att de skulle vilja men säger sig inte veta hur.

Metod och urval

Till denna rapport genomfördes en enkätstudie riktad till allmänheten i åldrarna 20 till 65 år, det vill säga den till stor grad yrkesverksamma delen av befolkningen. Enkätstudien genomfördes av undersökningsföretaget Demoskop på uppdrag av Pensionsmyndigheten via Internet inom ramen för Norstats webbpanel. Syftet med enkäten var att skatta andelen av den yrkesverksamma delen av befolkningen som arbetar, eller har arbetat, med gig samt att undersöka gruppens attityder kring gig samt vissa pensionsrelaterade frågor. Ett antal frågor ställdes även till hela populationen, det vill säga de som aldrig arbetat och inte heller kan tänka sig att arbeta med gig.

Den första fältperioden genomfördes 20 till 27 april 2021 där 1 015 intervjuer genomfördes. Av dessa svarade 31 individer att de jobbar med gig idag eller har gjort det någon gång. För att kunna få mer tillförlitliga resultat om målgruppen kompletterades studien med ytterligare intervjuer riktade till denna grupp som idag jobbar med eller har jobbat med gig. Intervjuerna

kompletterades med 83 intervjuer riktade mot målgruppen mellan 2 och 10 maj. Det betyder att totalt 1 098 genomförts och att 114 individer av det totala antalet intervjuade antingen arbetar eller har arbetat med gig.

En stor utmaning med studien är att det varit svårt att hitta representativitet från de med annat modersmål än svenska. Ratio⁷⁶ visade i sin rapport över matbudsleveranser att en överväldigande majoritet har en annan etnisk bakgrund med ett annat modersmål än svenska och denna typ av gigare är med högsta sannolikhet underrepresenterad i enkätstudien. Detta eftersom att denna grupp med annat modersmål ofta är underrepresenterade i den typ av webbpanel som enkäten skickats ut till.

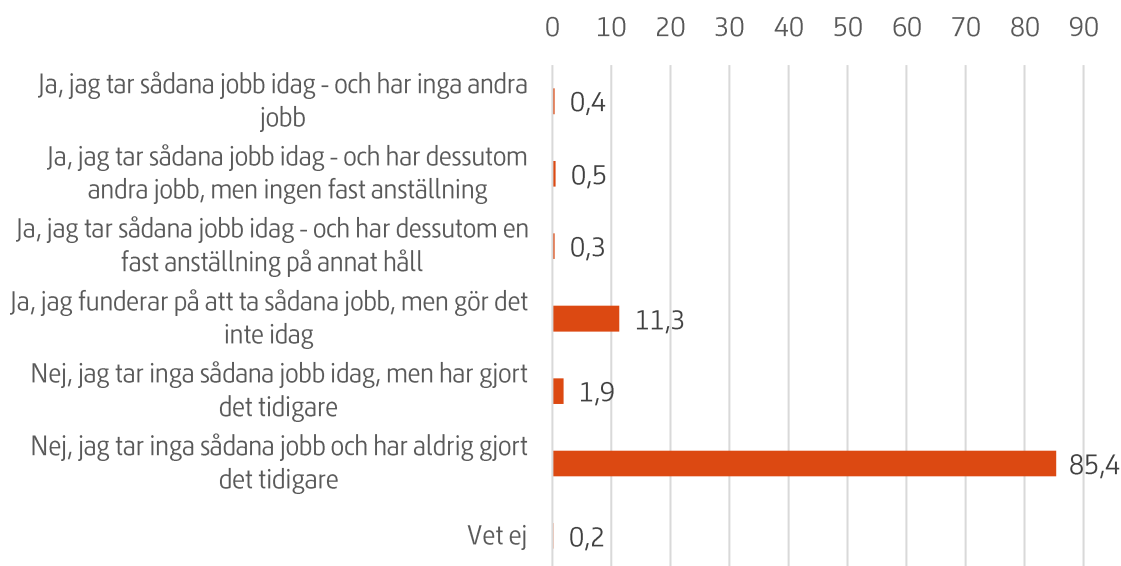
I följande avsnitt presenteras resultaten från undersökningen och belyser de övergripande mönstren i svaren. Resultaten presenteras utifrån olika bakgrundsvariabler såsom kön, ålder, inkomst, utbildning, modersmål och region/bostadsområde. Gig har i enkäten definierats genom en selekteringsfråga som: *Har du någon gång tagit, eller funderar du på att ta, korta tillfälliga jobb, via en hemsida eller en mobilapp?.* Detta kommer fortsättningsvis att benämnas som *gig*.

Vilka gigar, varför och vart?

I figur 1 visas fördelningen av respondenterna i enkäten efter huruvida de har, inte har eller funderar på att gig-arbeta. Sammantaget är det drygt en procent som i dagsläget arbetar med gig i någon form – enkom med gig eller i kombination med annat deltid- eller tillsvidarearbete. Knappt två procent har tidigare arbetat med gig, men gör det inte längre idag. Det betyder att drygt tre procent arbetar idag eller har arbetat med gig i någon form idag. Cirka 11 procent av respondenterna uppger att de inte har arbetat med gig tidigare, men skulle kunna tänka sig att ta sådana jobb. En absolut majoritet, 85 procent, gigar inte och har heller aldrig gjort det tidigare.

⁷⁶ Geissinger m.fl. (2020).

Figur 2. Har du någon gång tagit, eller funderar på att ta, korta tillfälliga jobb, via en hemsida eller mobilapp? Via exempelvis Uber, Foodora, TipTapp, Taskrunner, Amazon Mechanical Turk eller liknande.

Bas: Alla svarande (1 015) i procent.

Av de 114 individer som ingår i gruppen som arbetar eller har arbetat med gig så är cirka 54 procent män och övriga 36 kvinnor. Det är dock cirka hälften av alla dessa män som arbetar med gig i någon form idag, medan det enbart är cirka 3 av 10 kvinnor som gör det. Övriga hälften av männen och 7 av 10 kvinnor har arbetat med gig tidigare, men gör det inte längre idag. Av de 114 individer som uppgett att de gigar eller har gigit är det cirka 3 av 10 som kombinerar gig med annat arbete, antingen i kombination med fast anställning eller annan typ av anställning. Knappt 2 av 10 arbetar enbart med gig och inget annat. Det är en större andel i åldersspannet 20 till 29 års som funderar på att ta gig än i övriga åldersgrupper. Denna sista skillnad är statistiskt säkerställd till skillnad från övriga jämförelser i detta stycke.

Gällande utbildningsbakgrund är det större andel som har hög utbildning än som har låg utbildning bland dem som arbetar eller har arbetat med gig. Omkring 6 av 10 har högskole- eller universitetsutbildning jämfört med 4 av 10 som har gymnasial utbildning och endast några få enbart grundskoleutbildning. De flesta gigare som svarat på enkäten har också svenska som modersmål. Vi ser dock inga skillnader mellan svenska eller annat modersmål bland dem som gigar jämfört med befolkningen i stort, men vi vet att de med annat modersmål än svenska är underrepresenterade i vår studie. Inte heller skillnaderna i detta stycke är statistiskt säkerställda.

I figur 2 nedan presenteras gigarnas främsta anledningar till varför de gigar eller tidigare har gigit. De allra flesta svar, cirka 3 av 10, handlar om att det i första hand är en inkomst. Därefter menar cirka 2 av 10 att det är flexibiliteten som är bland de främst anledningarna till gig. Därefter har ungefär lika många, cirka 1 av 10 vardera, svarat att jobbet är roligt, att det

är ett bra komplement till andra jobb, bra extra jobb vid sidan av studier. Lika många, 1 av 10 svarande, menar att man egentligen vill ha en annan typ av jobb men att man inte har fått något.

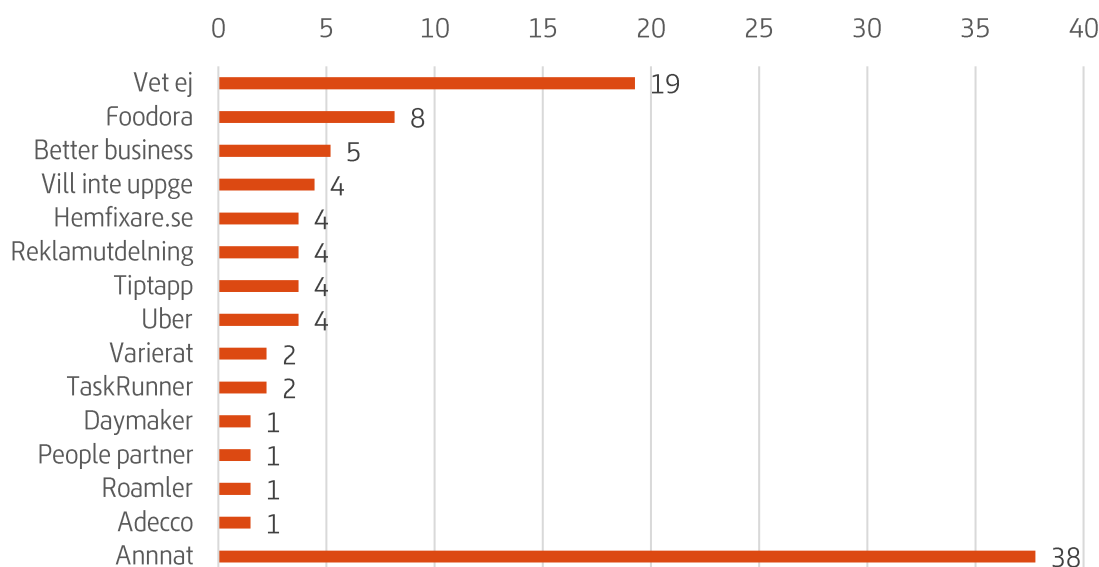
Figur 3. Vilka är de främsta anledningarna till att du tagit eller funderar på att ta den här typen av jobb? (Här kunde flera alternativ väljas)

Bas: Alla som arbetar eller har arbetat med gig i någon form (114) i procent.

I nästa figur, figur 3, presenteras fritextsvar från vilket eller vilka företag de som gigar eller har gigit. En stor andel har uppgett att de inte vet, men bland de som uppgett ett svar är det störst andel som har uppgett Foodora. Andra välkända plattformar såsom TipTapp, Uber, TaskRunner återfinns bland de mest förekommande. Många nämner också någon annan typ av tjänst, vilka ofta är hemsidobaserade plattformar där man kan ansluta sig och ta digitala arbeten som går att utföra från hemmet. En del som har svarat att de arbetar eller har arbetat med gig, har ändå uppgett en arbetsplats som vanligtvis kanske inte anses vara ett gig, exempelvis reklamutdelning eller traditionell bemanning. Den typen av jobb kan likna gig på många sätt, exempelvis att man arbetar deltid eller till en timlön, men skillnaden är att man inte styr helt och hållet själv över vilka gig eller arbetsuppgifter man tar. Dessa är dock en minoritet av samtliga gigare i enkätstudien och antas inte påverka resultatet nämnvärt.

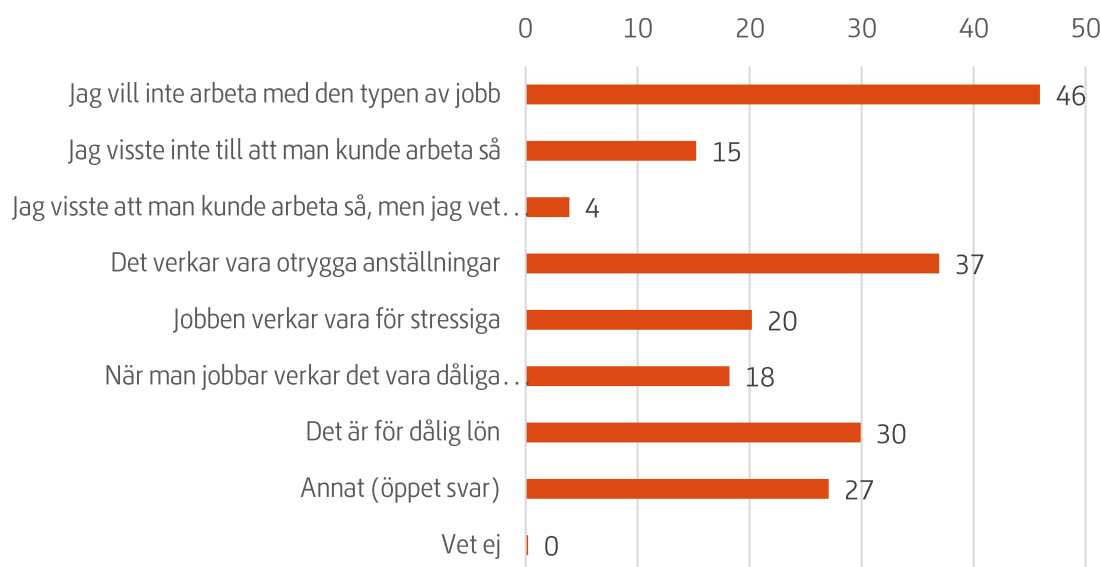
Figur 4. För vilket eller vilka företag arbetar/har du arbetat eller kan tänka dig att arbeta med den här typen av jobb? Här kunde fler alternativ lämnas.

Bas: Alla som lämnat öppet svar av de som gigar, har gikat eller kan tänka sig att giga (135) i procent.

I figur 4 presenteras anledningarna till varför individer inte tagit arbete inom gig, här kunde fler alternativ väljas varför procentsatserna summerar till mer än 100. Omkring hälften av alla har svarat att de inte vill arbeta med den typen av jobb. Knappt 4 av 10 uppger att en anledning också är att det verkar vara otrygga anställningar. 3 av 10 menar att lönen är för dålig. 2 av 10 uppger att det verkar vara för stressiga arbeten och lika många uppger att en anledning är att det verkar vara för dåliga försäkringar. Omkring 2 av 10 menar att de inte visste att man kunde arbeta med gig eller att de visste det men vet inte hur man gör. De som svarat annat och själva fyllt i ett svar, cirka 3 av 10, svarar i princip uteslutande att de inte arbetar inom gig på grund av att de redan har ett annat arbete som de trivs med.

Figur 5. Varför har du inte eller funderar du inte på att ta den typen av jobb?
Här kunde fler alternativ lämnas.

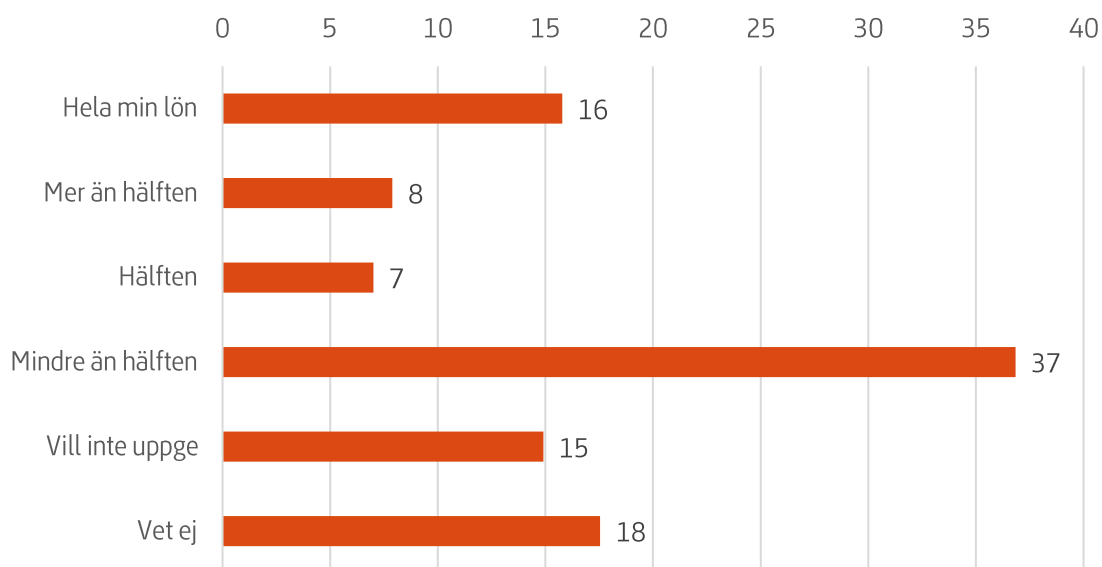
Bas: De som uppgett att de aldrig gigat (875) i procent.

Inkomst och omfattning av gig

I figur 5 visas hur stor del av gigarnas lön som kommer från just gig. En majoritet av all gigare uppger att de får eller fick hälften eller mindre än hälften av sin inkomst från gig. Omkring 1 av 6 uppger att de får hela sin lön från arbete med gig. 1 av 10 uppger att de får mer än hälften av lönen från gig men inte hela lönen. Omkring en femtedel uppger att de inte vet hur stor del av inkomsten som kommer ifrån gig samtidigt som 1 av 7 inte vill uppge magnituden av sin lön.

Resultaten i enkätstudien visar att män tenderar att antingen få hela sin lön eller mindre än hälften av sin lön i större utsträckning än kvinnor. Samtidigt tenderar kvinnor att vara överrepresenterade bland de som får hälften av sin inkomst från gig. Detta är dock inte några statistiskt säkerställda skillnader.

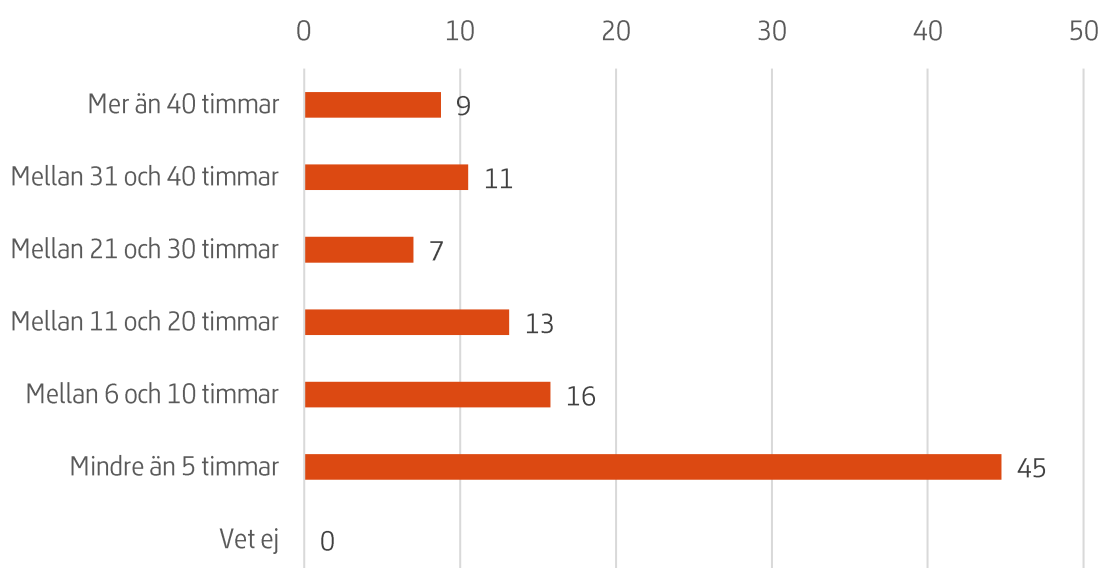
Figur 6. Ungefär hur stor del av din lön kommer/kom från den här typen av jobb under en normal vecka?

Bas: Alla som arbetar eller har arbetat med gig i någon form (114) i procent.

Nästan hälften av alla gigare arbetar eller arbetade mindre än fem timmar i veckan med den typen av arbete, vilket visas i figur 6. Cirka tre fjärdedelar av alla gigare arbetar eller har arbetat mindre än 20 timmar med den typen av arbete, vilket motsvarar mindre än en halvtidstjänst. Endast 2 av 10 arbetar eller har arbetat mellan 30 och 40 timmar eller mer under en normal vecka.

Figur 7. Ungefär hur många timmar arbetar/arbetade du med den här typen av jobb under en normal vecka?

Bas: Alla som arbetar eller har arbetat med gig i någon form (114) i procent.

Män tenderar att arbeta fler timmar än kvinnor med gig-jobb under en normal vecka. Ser vi till ålder är det vanligare i gruppen 30 till 49 år än bland yngre att arbeta fler timmar, vilket stämmer väl överens med att yngre i större utsträckning kombinerar studier med gig som extra inkomst.

Detta, i kombination med informationen från figur 4 om hur stor del av lönen som kommer från gig, pekar mot att yngre i större utsträckning arbetar med gig färre timmar, men att gig-inkomsten ändå utgör hela inkomsten. Detta kan exempelvis betyda att yngre i större utsträckning kanske studerar och komplettera studier med lite lägre inkomster från gig, samtidigt som det utgör hela lönen utöver studielån och bidrag. Enkätstudien visar också att äldre, tvärtom, kombinerar gig med annan typ av inkomst och att gig därför utgör en mindre andel av inkomsten.

I figur 7 presenteras svaren om huruvida gigarna skulle vilja arbeta mer eller mindre med den typen av jobb. Ungefär en tredjedel skulle vilja arbeta mindre samtidigt som nästan hälften uppger att de arbetar så mycket de vill eller skulle vilja arbeta mer med gig. 1 av 5 uppger att de inte vet. Äldre, 30–49 år, tenderar generellt att vilja arbeta mer med gig i större utsträckning än yngre.

Figur 8. Vill du arbeta mer eller mindre med den här typen av jobb?

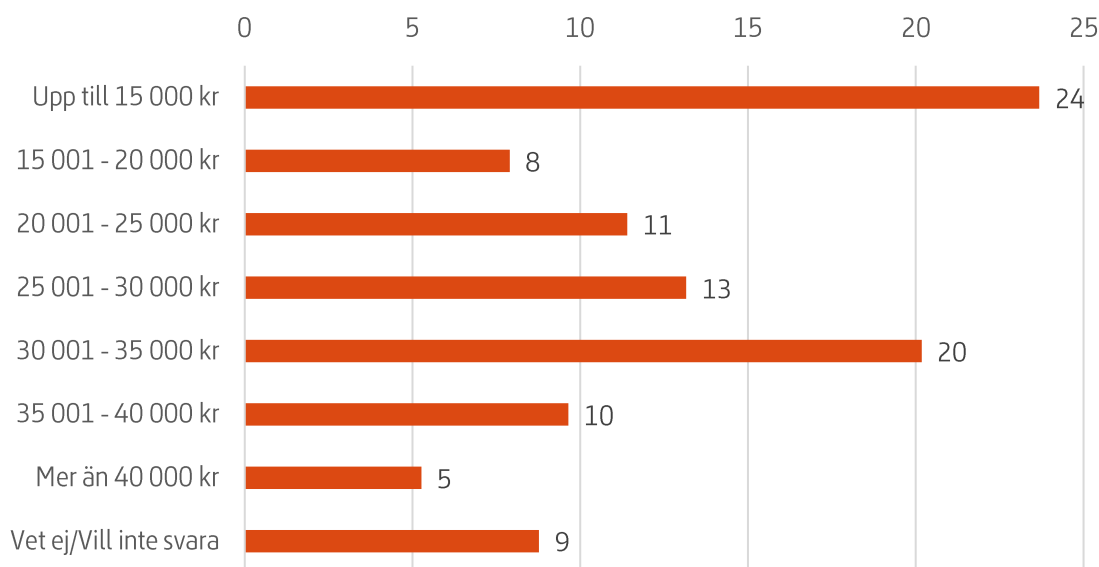

Bas: Alla som arbetar eller har arbetat med gig i någon form (114) i procent.

I figur 8 presenteras hur gigarna svarat på frågan om hur stora deras totala inkomster är, det vill säga från gig och eventuella andra inkomster. Störst andel, en fjärdedel, har inkomster under 15 000 kronor per månad. Cirka 3 av 10 har en inkomst mellan 15 000 och 30 000 och lika många en inkomst på 30 000 kronor eller mer per månad. Yngre gigare tenderar att i större utsträckning än äldre ha en lägre inkomst, under 15 000 kronor per månad. Detta är i linje med tidigare observationer. Yngre arbetar med gig i mindre

omfattning än äldre samtidigt som de kanske bor kvar hemma hos föräldrar och/eller studerar. En annan teori skulle kunna vara att yngre i större utsträckning än äldre arbetar med så kallade ”enkla jobb” och därmed lägre löner.

Figur 9. Hur stor är din personliga inkomst före skatt? Räkna in eventuell föräldrapenning, sjukersättning och andra bidrag.

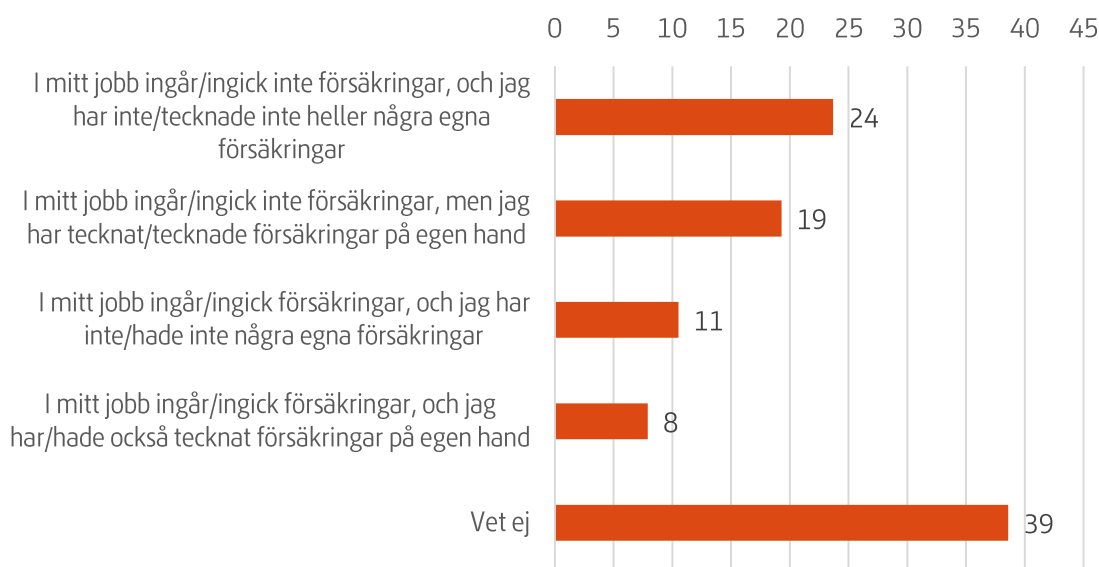

Bas: Alla som arbetar eller har arbetat med gig i någon form (114) i procent.

Pension, försäkringar och sparande

I enkäten ställde vi också särskilda frågor kring om gigarna har eller hade kännedom om vilka typer av försäkringar som de omfattas eller omfattades av under sina gig. Sammanfattningsvis kan man konstatera att cirka en femtedel av gigarna i enkätstudien inte omfattas av försäkringar, såsom exempelvis inkomst-, olycksfall- eller sakförsäkring, under sina gig. Ytterligare 4 av 10 vet inte om de är försäkrade. 6 av 10 har alltså ingen försäkring eller är osäkra på om de omfattas av försäkring. Omkring 4 av 10 uppger att de omfattas av någon typ av försäkring och av dessa är det en majoritet som försäkrat sig på egen hand.

Figur 10. Ingår eller ingick någon eller några försäkringar i dina korta tillfälliga jobb? Exempelvis inkomst-, olycksfall- eller sakförsäkring.

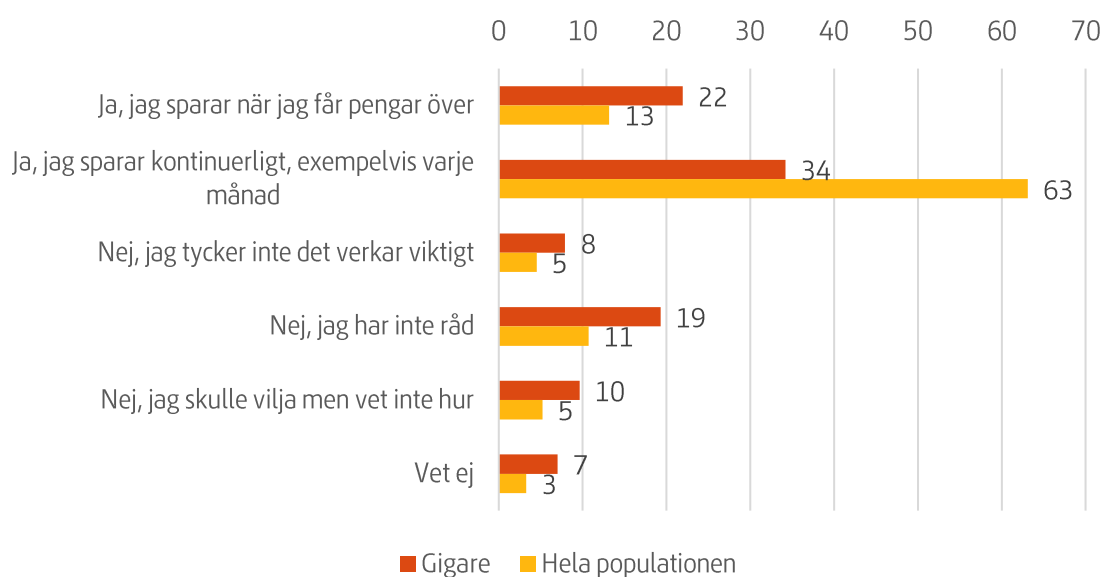

Bas: Alla som arbetar eller har arbetat med gig i någon form (114) i procent.

Män tenderar i något större utsträckning än kvinnor att vara helt oförsäkrade. En större andel kvinnor tenderar att uppge att de inte vet om de omfattas av försäkring i sitt gig än män. Fler kvinnor än män tenderar också att uppge att de har försäkring via sitt gig samtidigt som en något större andel män tenderar att uppge att de försäkrat sig själva i högre utsträckning än kvinnor. Dessa skillnader är inte statistiskt säkerställda. Yngre verkar samtidigt tendera att försäkra sig själva i högre utsträckning än äldre vid gig. Inte heller detta är statistiskt säkerställt.

I figur 10 nedan presenteras resultaten från enkätfrågan huruvida individen sparar själv till sin pension eller inte. Denna fråga ställdes till samtliga respondenter, det vill säga både till gigare och hela populationen. Knappt 6 av 10 gigare sparar i någon form själv till sin pension till skillnad från hela populationen där nästan 8 av 10 uppger att de sparar till sin pension. En större del av gigarna, drygt 2 av 10, uppger att de sparar när de får pengar över jämfört med hela populationen, cirka 1 av 10. Gigarna sparar i lägre utsträckning kontinuerligt till sin pension, omkring en tredjedel, jämfört med hela populationen, där nästan två tredjedelar uppger att de sparar kontinuerligt till sin pension. Uppenbart blir då också att gigare i större utsträckning inte sparar själv till sin pension jämfört med hela populationen. Den vanligaste anledningen till detta är att de inte har råd eller att de skulle vilja, men vet inte hur. Knappt 1 av 10 av gigarna vet inte om det sparar till sin pension.

Figur 11. Sparar du själv till din pension?

Bas gigare: Alla som arbetar eller har arbetat med gig i någon form (114) i procent.

Bas hela populationen: Alla svarande (1 015) i procent.

Vi kan konstatera att män och kvinnor uppger i ungefär lika stor utsträckning att de sparar själva, 58 respektive 53 procent. Kvinnor tenderar att uttrycka att de inte har råd eller skulle vilja spara men inte vet hur de ska göra i större utsträckning än män. Vi kan också konstatera att yngre uppger att de sparar själva till sin pension i större utsträckning än äldre. Den sista skillnaden är dessutom statistiskt säkerställd.

Referenser

Rapporter

- Adermon, Adrian och Hensvik, Lena. 2020. *Gigekonomin som dörröppnare?*. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.
- Aleksynska, M., Bastrakova, A. och Karchenko, N. 2018. *Work on digital labour platforms in Ukraine: Issues and policy perspectives*. International Labour Office.
- Berg, J. 2016. *Income security in the on-demand economy: Findings and policy lessons from a survey of crowdworkers (Conditions of Work and Employment series, No. 74)*. Geneva, International Labour Office.
- Boeri, T., G. Giupponi, A. B. Krueger och S. Machin. (2020). *Solo Self-Employment and Alternative Work Arrangements: A Cross-Country Perspective on the Changing Composition of Jobs*. Journal of Economic Perspectives, vol. 34, nr. 1, s. 170–95.
- Bursell, M.. (2007). *What's in a Name? A Field Experiment Test for the Existence of Ethnic Discrimination in the Hiring Process*. Stockholms universitets Linnécentrum för integrationsstudier.
- Cahuc, P., S. Carcillo och A. Minea. (2019). *The Difficult School-to-Work Transition of High School Dropouts: Evidence from a Field Experiment*. Journal of Human Resources.
- Calmfors, Lars, mfl.. 2018. *Arbetsmarknadsekonomisk rapport. Olika vägar till jobb*. Arbetsmarknadsekonomiska rådet (AER).
- Carlsson, M. och D.-O. Rooth. (2007). *Evidence of Ethnic Discrimination in the Swedish Labor Market Using Experimental Data*. Labour Economics.
- Carlsson, M.. (2010). *Experimental Evidence of Discrimination in the Hiring of First- and Second-Generation Immigrants*. LABOUR.
- Chen, M. K., J. A. Chevalier, P. E. Rossi och E. Oehlsen. (2017). *The Value of Flexible Work: Evidence from Uber Drivers*. Working Paper 23296, National Bureau of Economic Research, Cambridge.
- Datta, Nikhil. 2019. *Willing to pay for security: A discrete choice experiment to analyse labour supply preferences*. CEP Discussion Paper No 1632.
- De Groen, W. P. och Maselli, I. 2016. *The impact of the collaborative economy on the labour market (CEPS Special Report)*. Bryssel, Centre for European Policy Studies.
- De Stefano, Valerio. 2016. *The rise of the "just-in-time workforce": On-demand work, crowdwork and labour protection in the "gig-economy"*. International Labour Organization (ILO).

- Dølvik, J.E. och Jesnes, K. (2017). *Nordic Labour Markets and the Sharing Economy – Report from a Pilot Project*, TemaNord 2017:508, Nordic Council of Ministers.
- Ek, S., M. Hammarstedt och P. Skedinger. (2020). *Enkla jobb och kunskaper i svenska – nycklar till integration?*, Forskningsrapport, SNS Förlag, Stockholm.
- ElasticDesk. 2014. *Annual impact report*.
- Eriksson, S. och D.-O. Rooth, (2014). *Do Employers Use Unemployment as a Sorting Criterion When Hiring? Evidence from a Field Experiment*. American Economic Review.
- Farrell, D. och Greig, F. 2016a. *Paychecks, paydays, and the online platform economy big data on income volatility (Report)*. JPMorgan
- Farrell, D. och Greig, F. 2016b. *The online platform economy - has growth peaked?* JPMorgan.
- Forde, C. et al. 2017. *The social protection of workers in the platform economy (Study)*. Bryssel, Europaparlamentet.
- Geissinger m.fl. (2020). *Varför gigga som matkurir?* Ratio.
- Hall, J. och Krueger, A. 2016. *An analysis of the labor market for Uber's driver-partners in the United States*. Cambridge, MA, National Bureau of Economic Research.
- Harris, Jonathan och Istrate, Emilia. 2017. *The future of work. The rise of the gig economy*. NACo Counties Futures Lab.
- Huws, U. och Joyce, S. (2016). *Size of Sweden's "Gig Economy" Revealed for the First Time*. Foundation For European Progressive Studies.
- Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF). 2020. *Den nya arbetsmarknaden – utmaningar för dagens arbetslöshetsförsäkring*.
- Inspektionen för socialförsäkringen (ISF). 2018. *Vem får avsättningar till tjänstepension? En analys av tjänstepensionernas täckningsgrad baserad på deklarationsuppgifter*. Rapport 2018:15.
- ISSA. 2019. *Rising platform work. Scope, insurance coverage and good practices among ISSA countries*.
- Jackson, E. (2020). *Availability of the Gig Economy and Long Run Labor Supply Effects for the Unemployed*. Stanford University, Stanford
- Katz, L.F. och Krueger, A.B. (2016), *The Rise and Nature of Alternative Work Arrangements in the United States, 1995-2015*, Working Paper No. 22667, NBER.
- Katz, L. F. och A. B. Krueger. (2017). *The Role of Unemployment in the Rise in Alternative Work Arrangements*. American Economic Review.
- Kroft, K., F. Lange och M. J. Notowidigdo. (2013). *Duration Dependence and Labor Market Conditions: Evidence from a Field Experiment*. The Quarterly Journal of Economics.

- Kuek, S. C. m.fl. 2015. *The global opportunity in online outsourcing*. Washington, DC, World Bank.
- Kässi, S., Lehdonvirta, V., Rani, U., Stephany, F.. 2021. *Online Labour Index 2021: New ways to measure the world's remote freelancing market*.
- Medlingsinstitutet. 2019. *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2019. Medlingsinstitutets årsrapport*.
- OECD. 2015. *In It Together: Why Less Inequality Benefits All*.
- Palm, Johanna. 2019. *Arbetsvillkor och arbetsförhållanden inom gigeekonomin. En kunskapsöversikt*. Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte).
- Rani, U. och Furrer, M. 2018. *Work and income security among workers in on-demand digital economy: Issues and challenges in developing economies (presentation vid "Development implications of digital economies: Findings and next steps" International Workshop, University of Manchester)*. Berlin, ResearchGate.
- Pesole, A., Urzì Brancati, M.C., Fernández-Marcías, E., Biagi, F., González Vázquez, I. 2018. *Platform workers in Europe*. Europeiska kommissionen.
- Rolandsson, B., Petersson J., & Berglund, T. 2016. *Sharing economy in the Nordic Countries – Country report from Sweden*. University of Gothenburg, Sweden.
- SACO. 2019. *Delningsekonomin och digitala plattformar – begrepp, omfattning och arbetsrättsliga regler*.
- Skandia. 2018. *De bortglömda pensionsmiljonerna. En rapport om framtida pensioner för anställda i GIG-ekonomin*.
- Skatteverket. 2016. *Delningsekonomi. Kartläggning och analys av delningsekonomin påverkan på skattesystemet*.
- SOU 2017:24. *Ett arbetsliv i förändring – hur påverkas ansvaret för arbetsmiljön?*
- Åslund, O. och O. Nordström Skans. (2012). *Do Anonymous Job Application Procedures Level the Playing Field?*. ILR Review.

Tidningsartiklar, radio & podcasts

- Bergh, Andreas. 2019. Om gigeekonomin är så hemsk som journalister säger så hade ingen jobbat där. 3 september. <https://www.dn.se/ledare/andreas-bergh-om-gigeekonomin-ar-sa-hemsk-som-journalister-sager-hade-ingen-jobbat-dar/> (Hämtad 2021-05-20).
- Braunerhjelm, Pontus. 2018. Digitalisering avgör Sveriges framtid som ledande nation. *Dagens Nyheter*. 11 augusti. <https://www.dn.se/debatt/digitalisering-avgor-sveriges-framtid-som-ledande-nation/> (Hämtad 2021-05-20).

- Cullberg, Jonas. 2019. Testade gig-jobb – gick plus minus noll. 27 juni 2019. <https://arbetet.se/2019/06/27/testade-gig-jobb-gick-plus-minus-noll/> (Hämtad 2021-03-20).
- Dahgren, Mattias. 2019. Dom: Företag slipper ansvar för egenanställds arbetsmiljö. <https://arbetet.se/2019/11/01/dom-foretag-slipper-ansvar-for-egenanstallds-arbetsmiljo/> (Hämtad 2021-04-22).
- Fjällborg, Ulrika. 2019. Få giggare betalar rätt skatt. 20 augusti 2019. <https://www.lag-avtal.se/nyhetsarkiv/fa-giggare-betalar-ratt-skatt-6968328> (Hämtad 2021-05-03).
- Flood, Linda. 2019. Geneve tvingar Uber att anställa. <https://arbetet.se/2019/11/04/geneve-tvingar-uber-att-anstalla/> (Hämtad 2021-06-07).
- Flood, Linda. 2021. Ny dom: Uber måste anställa i Storbritannien. <https://arbetet.se/2021/02/23/ny-dom-uber-maste-anstalla-i-storbritannien/> (Hämtad 2021-06-07).
- Lundstedt, Gert. 2020. Spaniens högsta domstol skakar om Europas gig-ekonomi. <https://www.arbetsvarlden.se/spaniens-hogsta-domstol-skakar-om-europas-gig-ekonomi/> (Hämtad 2021-06-07).
- Persson, Ingvar. 2020. Gig-ekonomin gör unga till daglönare. 16 november. <https://www.aftonbladet.se/ledare/a/GaQl4q/gig-ekonomin-gor-unga-till-daglonare> (Hämtad 2021-05-20).
- Sandberg, Åke. 2018. Gig-ekonomin kan dra hela arbetsmarknaden neråt. *Dagens Arena*. 10 september. <https://www.dagensarena.se/opinion/gig-ekonomin-kan-dra-hela-arbetsmarknaden-nerat/> (Hämtad 2021-05-20).
- Sinclair, Sophia. 2020. Arbetsmiljöverket sätter ned foten mot gig-bolag. 23 oktober. <https://www.svd.se/arbetsmiljoverket-satter-ned-foten-mot-gig-bolag> (Hämtad 2021-05-20).
- SR. 2019. De nya daglönarna. <https://sverigesradio.se/denyadaglonarna> (Hämtad 2021-03-20).
- SVT. 2017. Så lite tjänar matcykelbudan. <https://www.svt.se/nyheter/konsument/sa-lite-tjanar-matcykelbudan> (Hämtad 2021-01-14).
- Widman, Per. 2017. Gig-jobben tar över. 10 maj. <https://www.saljarnas.se/salj/artiklar/2017/05/gig-jobben-tar-over> (Hämtad 2021-06-03).
- Österberg, David. 2016. Stora utmaningar när Sverige digitaliseras. 6 december. <https://www.kollega.se/stora-utmaningar-nar-sverige-digitaliseras> (Hämtad 2021-06-03).

Webbsidor

- Egenanställningsföretagens branschorganisation. 2021. *Egenanställning*. <https://www.egenanstallning.org/om-egenanstallningsforetag/om-egenanstallning/> (Hämtad 2021-06-01).

Gigwatch. 2021. *Vad är gigeekonomi?*. <https://www.gigwatch.se/om-gigeekonomi/> (Hämtad 2021-05-21).

Transport. 2020. Foodora och Svenska Transportarbetarförbundet skriver historiskt kollektivavtal. <https://www.transport.se/foodora-och-svenska-transportarbetareforbundet-skriver-historiskt-kollektivavtal/> (Hämtad 2021-03-11).

www.pensionsmyndigheten.se

